



Ontvangstbevestiging

Derde ronde proeftuinen aardgasvrije wijken

Formuliernummer 1530026046328
Ontvangstdatum 28-10-2021
Ontvangsttijd 15:44

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

Postbus 40225
8004 DE Zwolle
mijn.rvo.nl

088 042 42 42 (lokaal tarief)

Formuliergegevens

Relatiegegevens

Relatienummer 204547399
KVK-nummer 01173331
Naam Gemeente Schiermonnikoog
Adres Nieuwestreek 5
9166LX SCHIERMONNIKOOG
IBAN
BIC

Contactgegevens

Voorletter(s) C.
Achternaam Hagen
Geslacht Vrouw
Telefoonnummer 06 11747830
E-mailadres c.hagen@schiermonnikoog.nl

Algemene gegevens

Naam verantwoordelijke wethouder I. van Gent
Geslacht Vrouw
Portefeuille verantwoordelijke wethouder Duurzaamheid
Telefoonnummer (secretariaat) verantwoordelijke wethouder 0519535050
E-mailadres (secretariaat) verantwoordelijke wethouder bestuurssecretariaat@schiermonnikoog.nl

Algemene gegevens aanvraag

Provincie waar proeftuin plaats zal vinden.	Friesland
Plaatsnaam waar de proeftuin plaats zal vinden.	Schiermonnikoog
Naam wijk of buurt	Nieuw Dokkum
Gevraagde Rijksbijdrage incl. BTW	€ 2.297.183
Wijkt u substantieel af van een bijdrage van 4 miljoen euro?	Ja
Geef een motivatie waarom de bijdrage afwijkt.	De aangevraagde bijdrage is lager dan 4 miljoen. Het plangebied waarvoor de aanvraag wordt gedaan omvat 174 woningen en objecten. Als kleinste gemeente van Nederland is dit aantal woningen passend bij de schaal van het eiland, het totaal aantal woningen, het budget en de draagkracht van bewoners en organisaties. Met deze aanvraag wordt bijna 1/3 van de woningvoorraad bereikt.
Over welk deel van de BTW_kosten van de toegelende Rijksbijdrage...	€ 0
Gemiddelde investering per woning	€ 37.906
Behoren ook andere gebouwen (zijnde niet-woningen) tot de aanpak?	Ja
Gemiddelde investering per woningequivalent (weq)	€ 0
Op welke termijn wordt de wijk aardgasvrij?	Binnen de looptijd van de proeftuin, dus voor 2030

Informatie wijk en aanpak

Wijkgegevens

Afbakening wijk shapefile	12 Gebiedsgrenzen Nieuw-Dokkum.zip
Wat is het totaal aantal woningen in de proeftuin?	152
Wijkt u af van de richtlijn van gemiddeld 500 woningen per wijk of buurt?	Ja

Motiveer waarom u van de richtlijn afwijkt.

De gemeente Schiermonnikoog telt 931 inwoners (01-01-2021). De totale woningvoorraad op het eiland bedraagt ongeveer 550 permanente woningen. Om de draagkracht van bewoners, de gemeente en bedrijven te accepteren en waarborgen, moeten we stap voor stap de gehele voorraad verduurzamen. Één stap omvat dus minder dan 500 woningen. Met deze aanvraag voor 152 woningen wordt bijna 1/3 van de woningen op het eiland aardgasvrij gemaakt.

Wat is het totaal aantal utiliteitsgebouwen in de proeftuin? 48

Het aantal woningen dat deel uitmaakt van de aanpak en het bouwjaar.

Aantal bij bouwjaar 1945 - 1959	2
Aantal bij bouwjaar 1960 - 1979	106
Aantal bij bouwjaar 1980 - 1999	28
Aantal bij bouwjaar 2000 - heden	16

Het aantal woningen van een bepaald woningtype.

Aantal tussenwoning	18
Aantal hoekwoning	12
Aantal gestapelde bouw	8
Aantal twee-onder-een-kap	98
Aantal vrijstaand	16

Het aantal woningen van een bepaalde eigendomsverhouding.

Aantal woningbouwcorporatiebezit	79
Aantal koopwoningen	73

Aantal utiliteitsgebouwen dat onderdeel uitmaakt van de aanpak en het bouwjaar:

Aantal bij bouwjaar 1960 - 1979	33
Aantal bij bouwjaar 1980 - 1999	12

Aantal bij bouwjaar 1960 - 1979	3
De gebruiksfunctie van de gebouwen conform BAG.	
Aantal onderwijs	2
Aantal gezondheidszorg	1
Aantal sport	1
Aantal horeca en Logies	25
Aantal winkels	3
Aantal industrie	1
Aantal bijeenkomst	1
Aantal overig	14
Overige gebruiksfunctie	Garageboxen

Wie zijn de eigenaren en gebruikers van de gebouwen?

- Individuele woningeigenaren:
- De gemeente Schiermonnikoog is eigenaar van de schoolgebouwen en de garageboxen. De garageboxen worden gehuurd door particulieren uit de wijk:
- WoonFriesland is eigenaar van verschillende huurwoningen en het gezondheidscentrum. De gebruikers van dit pand zijn o.a. de tandarts, huisarts, fysiotherapeut, consultatiebureau e.a.:
- Arriva is eigenaar en gebruiker van de busremise.

Wat is de oppervlakte van de gebouwen en de warmtevraag van de gebouwen ten behoeve van warmtapwater en ruimteverwarming (indien bekend)?

De oppervlakte van alle gebouwen is 19.239 vierkante meter,
8.972 GJ huidige warmtevraag voor ruimteverwarming,
1.039 GJ huidige warmtevraag voor warm tapwater.

Geef een analyse van de wijk met daarin de demografische en sociaaleconomische kenmerken, en relevante overige fysieke en sociaaleconomische gegevens van de wijk (op basis van bijvoorbeeld CBS-gegevens, gesprekken met collega's uit andere beleidsdomeinen en de Leefbarometer).

Schiermonnikoog bevat een kleine gemeenschap met een hechte eilandcultuur. Dit uit zich in een sterke onderlinge verbinding tussen bewoners en een gevoel van saamhorigheid. Daarnaast is Schiermonnikoog sinds 1989 een Nationaal Park en heeft de Waddenzee de status van UNESCO Werelderfgoed. Natuur- en landschapswaarden behoren daarmee tot de lokale trots van de eilandbewoners. Het behouden en beschermen van het unieke landschap is daarmee een essentiële voorwaarde om te kunnen rekenen op steun van de bewoners.

De subsidie voor de Proeftuin wordt aangevraagd voor de wijk Nieuw-Dokkum. Dit betreft een deel van de CBS-Wijk Schiermonnikoog. Naast het dorp is in de gemeente nog één andere CBS-wijk aanwezig welke alle overige verspreide huizen op het eiland omvat.

Wijkanalyse Nieuw-Dokkum

Van de 953 adressen in het dorp Schiermonnikoog hebben er 552 een woonfunctie. In Nieuw-Dokkum zijn 152 woningen en 5 utiliteitspanden aanwezig: een basis-en middelbare school, een gymzaal, een gezondheidscentrum en een busremise. De wijk kenmerkt zich door het hoge aantal jaren '70 woningen en de vele (voormalig) woningbouwcorporatiewoningen. De eigendomsverhouding tussen particuliere woningen en corporatiebezit is 48% tegenover 52%. Particuliere woningen en woningbouwcorporatiewoningen wisselen elkaar af, dus het is geen geconcentreerd bezit van de woningbouwcorporatie (zie bijgevoegde afbeelding met het bezit van WoonFriesland en de utiliteitspanden uitgelicht).

In 2018 heeft sloop en nieuwbouw plaatsgevonden door de realisatie van 14 nieuwe huurwoningen in het plangebied. Daarnaast heeft WoonFriesland een utiliteitsgebouw in de wijk, het gezondheidscentrum uit 2003. In 2019-2020 zijn de woningbouwcorporatiewoningen verbeterd door het plaatsen van isolatie.

Kenmerkend voor Schiermonnikoog is dat 386 adressen in het dorp een logiesfunctie hebben. In de meeste gevallen gaat dit om logies in de woning. In de wijk Nieuw-Dokkum gaat dit om 25 huiseigenaren die recreatief medegebruik van de woning hebben. Dit betekent dat er tijdens vakantieperiodes meer pieken in energievraag zijn.

De twee aanwezige scholen in Nieuw-Dokkum worden vernieuwd. Momenteel wordt de realisatie onderzocht van een leer- en ontwikkelcentrum (LOC) op de locatie van de huidige basisschool en de gymzaal. De huidige middelbare school en de busremise worden in de nabije toekomst gesloopt en zijn daarom ook niet als investeringskosten meegenomen bij de utiliteitspanden.

Demografische en sociaaleconomische gegevens

Leeftijd

In totaal wonen er op Schiermonnikoog 937 mensen waarvan 50,92% man is en 49,08% vrouw. De leeftijdscategorie 45 tot en met 64 jaar is met 31% het sterkst vertegenwoordigd. Daarnaast is 20% van de bewoners tussen de 25 en 44 jaar. Specifiek voor Nieuw-Dokkum geldt dat er naast een aantal oudere bewoners, vooral gezinnen met kinderen wonen. Ook zijn er een aantal huishoudens waarvan de kinderen al uit huis zijn.

Beroep

Het grootste deel van de bewoners uit Nieuw-Dokkum is werkzaam op het eiland. Dit gaat allen om beroepen in het MKB, zoals winkelmedewerkers, horecapersoneel, timmer- en installatiepersoneel en onderwijspersoneel.

Daarnaast staat de gemeente midden in de wijk. Niet alleen omdat er vanuit het gemeentehuis gewerkt wordt in en aan de wijk, maar ook omdat een groot deel van het personeel woonachtig is in de wijk. De beleidsmedewerkers van de gemeente kennen de bewoners van Nieuw-Dokkum persoonlijk en hebben daardoor ook kennis van hun sociaal(economische) en demografische kenmerken. Ook is de gemeente op persoonlijk niveau vertegenwoordigd via de school, de sportverenigingen en andere bedrijvigheid. Dit maakt dat de afstand tussen de gemeente en de inwoners van de wijk erg klein is.

Opleidingsniveau en inkomen

Voor het geheel van de CBS-wijk Schiermonnikoog geldt dat het opleidingsniveau voor 32.9% bestaat uit MBO1-geschoolden. 45.2% heeft een MBO 2-4, HAVO of VWO opleiding. 21.9% van de bevolking bestaat uit HBO of WO-geschoolden. Daarnaast zijn er, op basis van de kennis van ambtenaren van de gemeente, relatief veel huishoudens met een laag inkomen in de wijk Nieuw-Dokkum.

Verder zijn er in de wijk Nieuw-Dokkum ca. 20 huishoudens waar de gemeente (met drie medewerkers) actief is binnen het domein Zorg en Welzijn op gebieden als verstandelijke beperking, laag opleidingsniveau, verslaving of inwoners die in de bijstand zitten.

Fysieke leefomgeving

Bij extreme buien blijft er in Nieuw-Dokkum water op straat staan. Dit leidt in het algemeen niet tot schade en is kortdurend van aard. Als gevolg van klimaatverandering kunnen echter zwaardere en/of langere buien voorkomen. Bij hevige regenval welke ééns in de twee jaar voorkomt (type Bui08) is volgens onderzoek uit het Gemeentelijk Rioleringsplan, de capaciteit van het riool in de wijk niet voldoende (zie bijgevoegde afbeelding wateroverlast Schiermonnikoog). Momenteel beschikt de gemeente over gemengde rioolstelsels. Het huidige riool gaat richting einde levensduur.

De Oosterreeweg in het plangebied nodigt uit tot overschrijding van de maximumsnelheid en wacht op een herinrichting. Op dit moment zijn er tijdelijke snelheidsbeperkende maatregelen getroffen.

Bewonersonderzoek Schiermonnikoog

Onderzoeksbureau Citisens heeft betrokkenheidsprofielen van inwoners in kaart gebracht (zie bijgevoegde grafiek). Deze geven inzicht in de kenmerken van inwoners op het gebied van betrokkenheid, vertrouwen, communicatie en participatie. In de wijk Nieuw-Dokkum wonen met name Honkvaste buurtbewoners, geven de ambtenaren van de gemeente aan. De bereidheid om mee te doen aan planvorming en –ontwikkeling ligt niet hoog in deze groep bewoners, de bereidheid om zelf de handen uit de mouwen te steken wel. De gemeente zal daardoor in eerste instantie het voortouw nemen in het project. Daarbij is het van belang om uit te zoeken welke rollen en taken passen bij de bewoners om zo betrokkenheid te creëren.

Citisens heeft ook in mei 2021 een bewonersonderzoek uitgevoerd m.b.t. de warmtetransitie. Hierbij zijn alle inwoners van Schiermonnikoog uitgenodigd om een enquête in te vullen over aardgasvrij en duurzaam wonen. Uit deze enquête blijkt dat er een breed draagvlak is voor een duurzaam en aardgasvrij Schiermonnikoog. Ook zijn de burgers dusdanig betrokken dat ze zichzelf medeverantwoordelijk achten voor de uitvoering van de warmtetransitie.

Upload wijkanalyse

24 Samenstelling betrokkenheidsprofielen Schiermonnikoog tov Nederland (onderzoek Citisens).PNG, 24 Wateroverlast Schiermonnikoog (bron Gemeentelijk Rioleringsplan).png, 24 Plangebied met woningen WoonFriesland en utiliteitspanden uitgelicht.PNG

Upload samenvatting project

25 Samenvatting.docx

Beschrijf de planning en fasering voor de korte en lange termijn.

Het plan bevindt zich in de conceptfase. Dit projectontwerp volgt op de projectnota Dursum Eilaun en loopt parallel met de uitwerking van de transitievisie warmte Schiermonnikoog. Beide documenten zijn opgesteld rekening houdende met de wensen van de eilandbewoners. De uitgangspunten die hieruit kwamen, zijn de basis geweest voor dit projectontwerp. Het project is dus goed afgestemd op de wensen van de bewoners en klaar om te starten met de isolatieaanpak.

Fase voorbereiding – 2022/2023

Wanneer de aanvraag PAW wordt gehonoreerd, organiseert de gemeente Schiermonnikoog een startmoment met

de betrokken stakeholders en de inwoners van Nieuw-Dokkum. Na honorering wordt er ook een vacature uitgezet voor het werven van de uitvoerende projectleider van het project. In de uitvoering van het gehele project wordt er rekening gehouden met het toeristenseizoen. De eerste zomer wordt dan ook gebruikt als voorbereidingsperiode, voordat de participatie met de bewoners echt gestart kan worden na het toeristenseizoen (Q4 2022).

In Q2 van 2022 wordt de uitvoering van het participatietraject voorbereid i.s.m. de energiecoöperatie, de woonconsulent van WoonFriesland en een medewerker van Zorg en Welzijn. Ook regelt de gemeente de financieringsinstrumenten, zoals de duurzaamheidslening van SVN en het uitvoeringsprogramma isolatie en besparing. Ook wordt er door de beleidsmedewerker ruimte verder invulling gegeven aan het combineren van het warmtenet met de herinrichting van de wijk en het de aanleg van een gescheiden rioolstelsel.

Vanaf Q4 2022 start de implementering van het participatietraject met een informatiebijeenkomst i.c.m. diverse andere communicatiemiddelen passend bij de doelgroepen. Om zoveel mogelijk mensen te bereiken gaat de projectleider en de woonconsulent deur aan deur langs bij de wijkbewoners om meer te vertellen over het project en wat dit op hoofdlijnen voor hen betekent. Bij deze gesprekken wordt een gratis energiescan aangeboden, op een later moment uit te voeren door bouwbedrijf Dijkstra Schiermonnikoog.

Vanaf Q4 2022 worden 'buurtcoaches', elders in het land bekend als energiecoaches, uit de wijk opgeleid. Zij zullen doorlopend bij wijkbewoners peilen hoe het gaat. Dit zal de benadering vanuit wijkbewoners zeer laagdrempelig maken, mochten zij nog zorgen of twijfels willen uitspreken of vragen hebben.

Parallel wordt de marktverkenning voor het warmtenet uitgevoerd (Q1-Q3 2022). Dit wordt gedaan door de gemeente in samenwerking met de energiecoöperatie. De gemeente en energiecoöperatie onderzoeken dan ook verder de uitwerking van lokaal eigendom van het warmtenet. Het vervolg van de voorbereiding van het warmtenet met o.a. ontwerpen, vergunningen, verdiepende businesscases loopt vervolgens parallel aan de uitvoering van de isolatieaanpak (2023-2025). De planning en invulling hiervan wordt na de verkenningsfase uitgewerkt.

De criteria voor het go/no-go moment voor de aanleg van het warmtenet worden opgesteld. Deze worden door de portefeuillehouder voorgelegd aan de klankbordgroep voordat ze vastgesteld worden.

Resultaten voorbereidingsfase:

- Projectleider geworven:
- Buurtcoaches opgeleid:
- Uitgewerkt participatie- en communicatieaanpak:
- Criteria go/no-go moment voor aanleg warmtenet worden vastgesteld door portefeuillehouder en klankbordgroep:
- Alle inwoners zijn bezocht en hebben een gratis energiescan aangeboden gekregen:
- Eerste verkenning warmtenet uitgevoerd – bekend of en hoe de energiecoöperatie het warmtenet kan exploiteren en of er in het vervolgtraject andere partijen bij betrokken moeten worden.

Fase uitvoering isolatieaanpak particuliere woningeigenaren - 2023-2025

De gemeente verwacht dat het uitvoeren van de energiescan en het laten isoleren van de 73 koopwoningen in golven zal gaan, met een aantal bewoners die actief meedoen en anderen die een meer afwachterende houding zullen tonen. We voorzien hierin drie isolatiefases verdeeld over 3 jaren.

Beoogd resultaat: In isolatiefase 1 verwachten we dat 28 particuliere woningeigenaren een energiescan opvragen (inschatting deels gebaseerd op de reflectieve monitor van vergelijkbare proeftuinen), waarvan 17 overgaan tot uitvoering van de isolatiemaatregelen. In de zomer van 2023 worden de eerste woningen geïsoleerd.

De meer afwachterende bewoner worden in de winter van 2023/2024 weer bezocht door de projectmanager en/of woonconsulent samen met de buurtcoach en zij worden geïnspireerd en geïnformeerd door succesverhalen van hun medebuurtbewoners. Dit zien we als isolatiefase 2. We verwachten dat dit jaar meer mensen meedoen, doordat de twijfelaars van isolatiefase 1 nu geïnspireerd zijn door hun medebewoners. In de zomer van 2024 worden de woningen van deze bewoners aangepast.

Beoogd resultaat: In het tweede jaar verwachten we dat de overige 45 huizen de energiescan opvragen. In totaal verwachten we dat in deze fase 34 huishoudens overgaan op uitvoering van de isolatiemaatregelen.

Go/no-go moment:

- Woningbouwcorporatie. De woningbouwcorporatie heeft reeds alle no-regretmaatregelen genomen in de woningen. Na isolatiefase 2 van de isolatieaanpak is er een evaluatiemoment: is er zicht op voldoende deelname van particulieren voor een warmtenet op basis van de uitvoeringsgetallen van de isolatiemaatregelen? Indien dit het geval is, zal WoonFriesland in fase 3 van de isolatieaanpak, de daken isoleren van hun woningen, zodat deze voldoen aan de isolatiestreefwaardes voor het LT-warmtenet.

- Herinrichting wijk

Bij voldoende particuliere deelname wordt er gestart met de herinrichting van de wijk. Vanaf Q4 2023 worden plannen voor een gescheiden waterstelsel verder uitgewerkt. Vanaf Q2 2024 wordt een architect ingehuurd om een inrichtingsplan te maken t.b.v. wegen en biodiversiteit (zie antwoord vraag 106). Dit plan wordt vanaf Q4 2024 voorgelegd aan de bewoners van Nieuw-Dokkum. Dit zal ook motiverend werken voor de meer afwachterende huishoudens.

In de winter van 2024/2025 volgt isolatiefase 3, de laatste fase van de isolatieaanpak. Hier hopen we de laatste 22

huishoudens mee te krijgen om de maatregelen uit te voeren. Tegelijkertijd met deze fase worden alle huishoudens benaderd met een aanbod voor het aansluiten op het warmtenet. De huurders moeten hier mee instemmen, wil de woningbouwcorporatie definitief meedoen. De particuliere woningeigenaren hebben allen een individuele stem. Na de laatste bezoeker wordt er een besluit genomen of er voldoende geïsoleerd is en voldoende animo is voor de daadwerkelijke aanleg van het warmtenet.

Dit is het definitieve go/no-go moment: willen genoeg wijkbewoners meedoen, zodat het laagtemperatuur warmtenet aangelegd kan worden? De criteria voor dit definitieve go/no-go moment zijn in de voorbereidingsfase vastgesteld.

Fase realisatie – 2025/2026

Na het definitieve 'go' moment wordt het warmtenet aangelegd (winter 2025-2026), i.c.m. een gescheiden waterstelsel, een herinrichting van wegen en biodiversiteitsprojecten.

Tenslotte, als het project geslaagd is, betekent het dat Stedin de gasaansluiting mag afkoppelen in de woning. Dit wordt een gezamenlijk viermoment voor de nu aardgasvrije wijk Nieuw-Dokkum.

Fase nazorg – doorlopend vanaf isolatieaanpak 2023-2026

Vanaf begin 2023 worden buurtcoaches uit de wijk opgeleid. Zij zullen doorlopend bij wijkbewoners peilen hoe het gaat, hen begeleiden bij hun nieuwe installatie en hen verder motiveren om door middel van gedragsverandering, meer energie te besparen. Daarnaast heeft de woonconsulent eens per maand een inloopsprekuren en heeft de woonconsulent een actieve signaleringsfunctie in de wijk. De welzijnsmedewerkers hebben ook een actieve signaleringsfunctie en tijdens diverse activiteiten (bv. koffieochtend) is de mogelijkheid voor inwoners om feedback te geven op het project. In de structurele overkoepelende communicatieoverleggen wordt feedback gebundeld en waar nodig actie ondernomen. Dit vormt ook input voor het structurele overleg 'uitvoering isolatieaanpak'.

Upload planning en fasering

26 Projectplanning .xlsx

Upload studies, overeenkomsten en afspraken

27 Intentieverklaring energietoöperatie De Sintrale.pdf, 27 Steunverklaring woningbouwcorporatie WoonFriesland.pdf, 27 Rapport Dursum Eilaun.pdf, 27 Intentieverklaring netbeheerder Liander.pdf, 27 Resultaten inwonersconsultatie duurzaam verwarmen - Schiermonnikoog - Citisens.pdf

Geef een korte toelichting bij deze documenten.

Steunverklaring WoonFriesland

Middels deze steunverklaring geeft WoonFriesland haar commitment voor deze aanvraag aan. WoonFriesland ziet hun participatie in dit project als een belangrijk speerpunt voor de volgende slag in de verduurzaming van hun bezit op Schiermonnikoog en als lering voor het aardgasvrij maken van hun gehele woningbestand.

Intentieverklaring energietoöperatie De Sintrale

Het bestuur van De Sintrale steunt de aanvraag voor subsidie vanuit het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) volledig en zal in de uitvoering de coöperatieve exploitatie van het warmtenet verzorgen voor de betrokken inwoners van Schiermonnikoog.

Intentieverklaring netbeheerder Liander

Middels deze intentieverklaring geeft Liander aan deze aanvraag te ondersteunen. Liander is nauw betrokken bij de uitwerking van de pilot, omdat alle betrokken partijen dit project willen realiseren zonder dat daar nieuwe infrastructuur door de Waddenzee voor hoeft te worden gerealiseerd. Liander helpt de gemeente Schiermonnikoog bij de verdere uitwerking van de pilot, door proactief hun kennis over bestaande netten, mogelijke alternatieven en de technische en financiële consequenties van die alternatieven actief te delen en richting te geven op de systeemkeuzes.

Eindrapport energieverkenning Dursum Eilaun

De energieverkenning is uitgevoerd door Prodo in samenwerking met Royal HaskoningDHV, Entrance en de Hanzehogeschool Groningen (oktober 2021). In het project zijn de mogelijkheden om concrete stappen te zetten om in 2030 een CO2-reductie van minimaal 55% te realiseren verkend en besproken met inwoners en andere stakeholders op Schiermonnikoog. In het rapport zijn de volgende aanbevelingen voor het vervolg gegeven op pagina 1-3. Per aanbeveling zijn ook de geadviseerde rollen per stakeholder aangegeven, zoals de rol van de gemeente en de energietoöperatie. Deze adviezen zijn input geweest voor deze proeftuinaanvraag.

De belangrijkste bouwstenen, randvoorwaarden en principes om te komen tot een Dursum Eilaun zijn vastgesteld samen met de inwoners. Het proces tot vaststelling en de uitkomsten zijn terug te vinden op pagina 5 en 6. Dit vormen ook de uitgangspunten voor deze proeftuinaanvraag.

Drie hoofdrichtingen als alternatieven voor aardgas zijn onderzocht en voorgelegd aan de inwoners. Op pagina 13 is

de reactie van de inwoners op een warmtenet met zeewater als warmtebron weergegeven: “Er zijn positieve reacties, ingegeven door het feit dat een warmtenet, als het er éénmaal ligt, een oplossing is met weinig zichtbare effecten op het dorpsgezicht.”

Bewonersonderzoek Citisens

Om inwoners direct vanaf het begin mee te nemen bij de uitdaging om aardgasvrij te worden als gemeente is Citisens gevraagd om de mening van de eilandbewoners te verkennen over het duurzaam verwarmen van hun woning. De belangrijkste conclusies van het bewonersonderzoek, uitgevoerd door onderzoeksbureau Citisens (juni 2021), staan op pagina 5 van het rapport. Deze conclusies zijn ook deel van deze aanvraag.

Omschrijf het opschalingsperspectief van uw aanpak. Dit kan betrekking hebben op veel voorkomende woningvoorraadkarakteristieken en/of bepaalde doelgroepen met passende verduurzamingsarrangementen (technische oplossing en ontzorgende methodiek).

De procesaanpak is uit te breiden naar andere wijken op het eiland. De collectieve uitvoering zal bij succes ook in andere wijken worden voorgedragen. De gekozen technische aanpak (isolatie i.c.m. warmtenet) en het ontzorgen van bewoners door samenwerking met de energiecoöperatie, zorgt voor een potentiële uitbreiding naar andere wijken. Ook de koppeling met de leefbaarheidsopgaven kan een voorbeeld zijn voor wijken met vergrijzing en krimp. Daarnaast willen we leren of een energiecoöperatie een instrument kan zijn om eigenaarschap te organiseren.

Wat is het opschalingsperspectief van de gekozen maatregelen en de ontzorgingsaanpak? Kan het in veel andere wijken worden herhaald?

De technische uitdaging op het gebied van woningisolatie geldt voor elke (voormalige) corporatiewoning in Nederland, daar kan dezelfde technische aanpak ingezet worden. De woningen en bewoners van Nieuw-Dokkum vormen een grote doelgroep (sociale huur, middelhoog opleidingsniveau (MBO), gemiddeld beneden modaal inkomen). Met onze participatieaanpak willen we leren hoe bewoners samen met de gemeente, regie in hun leefomgeving kunnen nemen. Een lokale (nieuw op te richten) coöperatie van en door bewoners in de wijk kan ervoor zorgen dat baten zoveel mogelijk terugvloeien in de wijk.

Is er ook al sprake van een plan om de vraag wijkoverstijgend te bundelen en/of de verbinding te leggen met aanbieders met een opschalingsplan? Zo ja, hoe ziet dit eruit?

We weten dat de vraag wijkoverstijgend is. Ook andere delen van het eiland moeten op termijn aardgasvrij worden gemaakt. De isolatie- en participatieaanpak is zo ingericht dat ook de rest van het eiland aan kan aansluiten, financiële bijdragen uit de PAW zullen hiervoor niet beschikbaar zijn. Het uitvoeringsprogramma van de gemeente op Isolatie en besparing wel. De uitvoering van techniek vindt binnen de PAW alleen plaats in Nieuw-Dokkum. Als de ervaringen positief zijn, zal ook onderzocht worden of de techniek in andere delen op het eiland kan worden gerealiseerd.

Technische oplossingen (1)

Welke aardgasvrij oplossing kiest u?

Eén techniek

Gekozen techniek

LT warmtenet (30-55°C) met een (Z)LT bron of een combinatie van LT en ZLT bronnen + warmtepomp

LT warmtenet (30-55°C) met een (Z)LT bron of een combinatie van LT en ZLT bronnen + warmtepomp

Bron(nen), piekvoorziening of opslag voor het warmtenet

Lucht
Piekvoorziening

Welke piekvoorziening?

Aardgasketel als back-up

Toelichting op het technische concept

Geef een beknopte toelichting op het concept en het bijbehorende isolatieniveau.

In Nieuw-Dokkum wordt een nieuw warmtenet aangelegd. Als bron wordt een collectieve warmtepomp gebruikt. Deze warmtepomp wordt geplaatst in een technische ruimte op locatie van de huidige school. De technische ruimte wordt meegenomen in het ontwerp van de nieuwe school, welke op dezelfde locatie zal worden opgericht. Als back-up wordt het huidige gasnet gebruikt. I.o.m. de toekomstig exploiterende warmtepartner zal een definitief ontwerp worden gemaakt voor het net in de wijk. We zetten in op isolatie tot de standaard voor na-isolatie.

Geef aan welke haalbaarheidsonderzoeken al zijn uitgevoerd en onderbouw de aannemelijkheid dat deze oplossing wordt uitgevoerd.

De haalbaarheid van het concept is aangetoond in twee studies, de transitievisie warmte en project "Dursum Eilaun".

Dursum Eilaun: ProDo/RoyalHaskoning hebben tijdens het project drie hoofdtechnieken beoordeeld op deze criteria en ook zijn de diverse alternatieven voorgelegd aan de bewoners tijdens eilandcharrettes. De volgende hoofdtechnieken zijn onderzocht:

- Een collectieve oplossing: een warmtenet met zeewater als warmtebron:
- Individuele oplossingen: All Electric: individuele warmtepompen per gebouw:
- Duurzame gassen: waterstof en groen gas.

De resultaten van dit onderzoek zijn als basis gebruikt voor de proeftuin in Nieuw-Dokkum. Vervolgens zijn specifiek voor de wijk Nieuw-Dokkum, de technieken LT-warmtenet, HT-warmtenet en all-electric nog eens uiteengezet en vergeleken met de diverse criteria.

Transitievisie warmte: Ekwadraat heeft de transitievisie warmte voor de gemeente opgesteld. Hierin is gekeken naar de technieken met de laagste nationale kosten. Voor de woningen in de kern van Schiermonnikoog bleek dit een mix van collectieve warmte en individuele All-electric oplossingen. In de woningen rond het dorp blijken individuele oplossingen de voorkeursstrategie.

De woningen in de wijk zijn een mix van huur- en koopwoningen. De huurwoningen zijn onlangs tot label B verbeterd. Dit is bereikt door gevel, vloer en ramen te isoleren en zonnepanelen te plaatsen. Hiermee zijn deze woningen al voor een zeer groot deel gereed gemaakt voor LT- verwarming. De bouwstijl en bouwkundige kwaliteit van de huur- en koopwoningen is gelijk en naisolatie is ook voor koopwoningen zeer goed haalbaar. De huurwoningen voldoen al bijna aan de Standaard voor naisolatie en alle koopwoningen kunnen deze stap maken. Dit maakt efficiënte verwarming op LT-niveau van de woningen mogelijk. Een LT warmtenet met een collectieve warmtepomp is efficiënt en kan een hoog COP bereiken.

Door het nog op te richten consortium voor het warmtenet zal een definitief ontwerp en berekeningen voor het daadwerkelijke warmtenet gemaakt worden.

Is onderzocht of verzwaring van het elektriciteitsnet nodig is? Ja

Hoe is dit geregeld met de netbeheerder? Is hierbij ook rekening gehouden met eventueel benodigde bovengrondse ruimte?

Gemeente en Liander werken zeer nauw samen om de capaciteit van de aansluiting naar de wal toereikend te laten zijn. Het vermogen van de geprojecteerde warmtepomp past op dit moment op de wadkabel, de capaciteit is vooralsnog toereikend. In het distributienet op het eiland zullen wel aanpassingen nodig zijn. Liander geeft aan dat dit voor hen geen grote inspanningen zijn.

Hoe wordt het warm tapwater geproduceerd?

Warmte wordt collectief opgewerkt met een warmtepomp. Via het warmtenet komt dit binnen op 50 °C en wordt daarna naverwarmd met een elektrische boiler tot de gewenste temperatuur voor tapwater.

Per woning is een gemiddelde tapwatervraag van ca 1.500 kWh per jaar. 63% van deze warmte (ca 1.000 kWh) wordt onttrokken uit het warmtenet. De resterende 37% (ca 500 kWh) wordt met een elektrische boiler verwarmt. Hiermee wordt een temperatuur van 65 °C van het tapwater bereikt. Hierbij heeft de elektrische boiler een rendement van 100% ofwel een COP van 1,0.

Gaat u in het plan ook uit van koeling?

Nee

Heeft u nog andere technische highlights van uw oplossing die mogelijk een oplossing voor een van de uitdagingen van de energietransitie zijn?

De Waddeneilanden hebben te maken met een uitzonderlijke situatie in Nederland qua energievoorziening. Schiermonnikoog heeft te maken met een wadkabel van de vaste wal naar het eiland. Deze wadkabel heeft beperkte capaciteit qua vermogen en spanning. Omdat de eilanden aan de randen van het energiesysteem gevestigd zijn, hebben ontwikkelingen elders veel invloed op de beschikbaarheid van het netwerk. Om diverse redenen zoals nationale maatschappelijke kosten en impact op de natuur, willen de gemeente Schiermonnikoog en Liander voorkomen dat voor het eiland een nieuwe wadkabel aangelegd moet worden. Als onderdeel van de Proeftuin onderzoeken Liander en de gemeente Schiermonnikoog een nieuwe vorm van samenwerking, bijvoorbeeld door het lokaal opslaan van energie. Deze samenwerking in de Proeftuin vormt onderdeel van een groter onderzoek naar de

energievoorziening op de Waddeneilanden in samenwerking met provincie Fryslân, gemeente Ameland, gemeente Terschelling, gemeente Vlieland, gemeente Schiermonnikoog en netbeheerder Liander. De samenwerking met netbeheerder Liander in het kader van deze proeftuin is vastgelegd in bijgevoegde intentieverklaring.

Technische oplossingen (2)

Op welke manier is het technisch ontwerp van de alternatieve warmtevoorziening tot stand gekomen?

Is er een afweging gemaakt tussen verschillende technische alternatieven?

Ja

Welke afwegingscriteria / beoordelingscriteria hebben hierbij een rol gespeeld?

Tijdens Dursum Eilaun zijn uitgangspunten en randvoorwaarden vastgesteld, waarmee in de transitie naar een duurzaam eiland rekening gehouden moet worden:

1. Wees transparant en eerlijk over gekozen oplossingen.
2. Wees reëel: oplossingen moeten robuust, toepasbaar, betaalbaar en passend zijn.
3. No Regret: we gaan nu aan de slag, ook al zullen er in de toekomst nieuwe mogelijkheden komen die nog beter zouden zijn geweest, we komen in actie, we blijven niet wachten.
4. Inzetten op maximaal besparen van energie, zodat zo weinig mogelijk duurzame energie hoeft te worden opgewekt.
5. In het proces wordt gestreefd naar mede-eigenaarschap en collectiviteit ten behoeve van een circulaire energie-economie.
6. De doelgroepen (inwoners, ondernemers, toeristen) leveren een actieve bijdrage aan de verduurzaming en aan de weg ernaartoe.
7. De investeringen zijn veilige met een maatschappelijk rendement.
8. Sterk gericht op de natuurwaarden van Schiermonnikoog en de ruimtelijke inrichting.
9. Gericht op 'laaghangend fruit': eerst die dingen doen die een groot effect hebben op duurzame doelstelling en die laten zien dat we dit doel samen kunnen bereiken.
10. Aansluiten bij de eilander identiteit.

Welke technische alternatieven zijn vergeleken en op welke wijze is de uiteindelijke warmteoptie bepaald?

Tijdens Dursum Eilaun zijn drie technieken beoordeeld en voorgelegd aan bewoners. De volgende technieken zijn onderzocht:

- Een collectieve oplossing: een warmtenet met zeewater als warmtebron:
- Individuele oplossingen (warmtepompen):
- Duurzame gassen: waterstof en groen gas.

Vervolgens zijn specifiek voor Nieuw-Dokkum, de technieken LT-warmtenet, HT-warmtenet en all-electric nog eens uiteengezet en vergeleken met de diverse criteria.

De karakteristieken en kernwaarden van Schiermonnikoog blijven met de gekozen techniek overeind. Het is technisch mogelijk om de woningen uit Nieuw-Dokkum allen individueel te verwarmen door middel van warmtepompen. Hiervoor geldt echter dat de stilte die zo kenmerkend is voor het eiland, in het gedrang komt. Naast dit sociaal-ecologische aspect, komen de technische grenzen van het spanningsnetwerk en de capaciteit van de wadkabel in het geding. Het voorkomen van het aanleggen van een extra wadkabel telt zwaar

mee.

Het warmtenet is een techniek welke relatief makkelijk op te schalen is naar andere delen van het eiland. Er wordt gekozen voor een collectieve oplossing die zich goed leent voor een coöperatief model, wat past bij de uitgangspunten.

Relatie met RES/RSW, TVW en leidraad

Is in uw regio al een Regionale Structuur Warmte (RSW) opgesteld? Ja

Heeft u op basis hiervan de warmtebronnen voor uw gemeente in beeld gebracht? Nee

Op welke wijze heeft u de warmtebronnen in beeld gebracht? Op Schiermonnikoog zijn geen grote warmtebronnen geïdentificeerd. Daarnaast zal complementair aan de PAW aanvraag onderzocht worden in hoeverre de Waddenzee op termijn kan worden ingezet als warmtebron.

Heeft u een (concept) Transitievisie Warmte opgesteld? Ja

Heeft u de keuze voor de aangevraagde wijk hierop gebaseerd? Ja

Licht voorgaand antwoord toe. In de Transitievisie is Nieuw-Dokkum als startwijk benoemd. Als strategie voor deze wijk worden individuele warmtepompen genoemd en de optie om kleine warmtenetten verder te onderzoeken nadat verregaande isolatiemaatregelen hebben plaatsgevonden. Deze strategie in combinatie met de eilander uitgangspunten voor Dursum Eilaun heeft geleid tot de keuze voor een warmtenet.

Is de Leidraad (Startanalyse en/of Handreiking voor lokale analyse) bij de totstandkoming van deze keuze gebruikt? Ja

Licht uw antwoord toe. Uit de startanalyse blijkt dat twee opties bijna even interessant zijn: een LT-warmtenet met TEO en individuele elektrische luchtwarmtepompen. Na toetsing aan de opgestelde uitgangspunten komt het warmtenet als beste optie naar voren. De keuze voor Nieuw-Dokkum is een logische, met het vergezicht op de transitie van het gehele dorp naar een warmtenet.

Welke mogelijke technische risico's zijn te onderscheiden?

Risico: isolatie van de geveldelen is niet toereikend

Kans: klein, WoonFriesland heeft aangetoond dat alle woningen goed te isoleren zijn

Risicodragende partijen: Woningeigenaren

Impact van het risico: klein

Mitigerende maatregelen: Andere bouwdelen zwaarder isoleren waardoor de maximale energievraag per vierkante meter geborgd is.

Risico: capaciteit van de wadkabel is ontoereikend

Kans: klein

Risicodragende partijen: Liander

Impact van het risico: zeer groot

Mitigerende maatregelen: Liander start eerste helft van 2022 met een onderzoek. Doel hiervan is inzicht in mogelijke toekomstscenario's en handvaten om aanleg van de Wadkabel te voorkomen in diverse scenario's. De gemeente en Liander blijven voortdurend in gesprek over ontwikkelingen op het eiland die invloed hebben op de Wadkabel, zodat er vroegtijdig gehandeld kan worden.

Risico: ondergrond is ongeschikt

Kans: middel. Vooralsnog is er geen reden om aan te nemen dat dit het geval is. De ondergrond is veel zand en zeer goed bereikbaar.

Risicodragende partijen: Gemeente en/of warmtepartner

Impact van het risico: groot, tracé van het net moet veranderd worden of extra investeringen gevraagd om de ondergrond wel geschikt te maken.

Mitigerende maatregelen: Voordat de selectie van de warmtepartner start, wordt onderzoek gedaan naar de geschiktheid van de bodem.

Risico: binnenhuisinstallaties voldoen niet

Kans: middel. Het is nog onduidelijk wat de staat is van de binnenhuisinstallaties van de koopwoningen.

Risicodragende partijen: huiseigenaren

Impact van het risico: middel

Mitigerende maatregelen: Maatregelen nemen om de binnenhuisinstallaties op het juiste technische niveau te krijgen zodat het voldoet aan huidige richtlijnen.

Energiebesparing en energie-efficiëntie van het systeem

Geef een kwantitatieve beschrijving van de isolatie ambitie en de mate van reductie van de warmtevraag voor ruimteverwarming en tapwater.

Het huidige isolatieniveau van de gebouwen is wisselend. WoonFriesland heeft onlangs het isolatieniveau van haar woningbestand verbeterd tot de volgende kwaliteit:

Rc dak = 0,86 ongewijzigd bij oudere gebouwen tot 2,53 bij recente nieuwbouw

Rc vloer = 2,5

Rc gevel = 2,00

U raam = 1,1

Van de bestaande particuliere woningen is de huidige isolatiewaarde nog niet bekend. Hier is teruggevallen op de kwaliteit zoals voorgeschreven in het bouwbesluit afhankelijk van het bouwjaar, te weten:

Rc dak = 0,86

Rc vloer = 0,17

Rc gevel = 0,43

U raam = 5,8

De berekeningen lieten zien dat er een afwijking ontstond in het berekende en het werkelijke gasgebruik. Dit is te verklaren doordat particuliere huiseigenaren reeds een deel van hun woningen hebben geïsoleerd. Hierbij zijn we uitgegaan van:

Dak: 10% van alle woningeigenaren heeft het dak geïsoleerd, Rc dak nieuw = 4,0

Vloer: 10% van alle woningeigenaren heeft de vloer geïsoleerd, Rc vloer = 3,5

Gevel: 10% van alle woningeigenaren heeft de gevel geïsoleerd, Rc gevel = 2,1

Dak: 75% van alle woningeigenaren heeft het glas vervangen, U raam = 1,1

Het huidige finale gasgebruik van alle woningen is 290.091 kubieke meter gas per jaar.

Het huidige gasgebruik voor ruimteverwarming van alle woningen bedraagt 254.945 kubieke meter gas per jaar.

Voor het isoleren van de verschillende woningen naar de standaard voor isolatie om verwarming op 50 graden mogelijk te maken met het huidige afgiftesysteem is de volgende werkwijze bepaald. Waar mogelijk wordt de isolatie volbracht door het isoleren van:

-De vloer aan de onderkant,

-Het dak aan de binnenkant,

-Het vervangen van het bestaande glas door dubbelglas HR++ (U-waarde van 1,1) zodat de bestaande kozijnen behouden kunnen worden om extra kosten bij triple glas te voorkomen,

-De bestaande spouwmuur te vullen dan wel aan te vullen met isolatiemateriaal. (Rc-waarde van 2,1)

Indien bovenstaande niet leidt tot het halen van de standaard voor isolatie worden de muur en dak anders geïsoleerd namelijk:

-Gevel aanvullend aan de binnenkant isoleren d.m.v. een voorzetwand met isolatiemateriaal. (Rc-waarde van 4,5)

-Dak isoleren met een dikker isolatiepakket aan de binnenkant (Rc-waarde van 4)

Voor elke woning wordt een energiescan gedaan door het lokale bouwbedrijf. Hieruit volgt per woning welke van de bovenstaande isolatiemaatregelen uitgevoerd moeten worden om aan de isolatiestandaard te voldoen.

Van alle woningen in de wijk is de geometrie opgenomen. Hierin is een 11-tal typologieën te onderscheiden. Hiermee hebben we voor alle woningen in de wijk een warmteverliesberekening gemaakt. Voor deze typologieën is het toe te passen maatregelenpakket iteratief bepaald om aan de standaard voor woningisolatie te voldoen. We hebben bepaald wat de maximale en realistische isolatiewaarden zijn die per geveldeel gehaald kunnen worden door rekening te houden met de dikte van de spouw en de kozijnen. Door opnieuw een warmteverliesberekening te maken is tot een sluitende warmtevraag gekomen die past bij de standaard voor isolatie zodat woningen op lage temperatuur verwarmd kunnen worden.

Voor het woningtype dat het vaakste voorkomt, een twee-onder-een-kap woning met 3 bouwlagen, de eerste bouwlaag is de begane grond, 2e bouwlaag is de eerste verdieping en de 3e bouwlaag is de zolder onder een schuin dak, levert dit de volgende aanpak op. Deze woning voldoet alleen aan de standaard voor isolatie door zowel de gevel beter te isoleren dan alleen de spouw vullen als ook het dak te voorzien van een dikker isolatiepakket. Opgesomd worden de bouwdelen als volgt aangepakt en worden de volgende isolatiewaarden behaald:

Rc dak = 4,0 behaald door plaatsen dik isolatiepakket

Rc vloer = 3,5 behaald door vloerisolatie aan de onderkant

Rc gevel = 4,5 behaald door het plaatsen van een geïsoleerde voorzetwand

U raam = 1,1 dubbelglas HR++

Bovenstaande maatregelen leiden tot een berekende warmtevraag van gemiddeld 84 kWh/m²/jr waar 102 kWh/m²/jr is voorgeschreven. De netto warmtevraag nadat de woningen zijn aangepakt wordt berekend op 31,26 GJ/jr.

Uit de warmteverliesberekeningen blijkt dat de andere type woningen geen extra gevel en dakisolatie (aanvullend op spouwisolatie en het standaard dunne isolatiepakket voor het dak) nodig hebben om aan de standaard te voldoen.

De huidige warmtevraag voor de veelvoorkomende hoekwoning voor tapwater is 6,4 GJ/jr. Er worden nu nog geen maatregelen genomen om de tapwatervraag te verlagen. Wel wordt de tapwatervoorziening anders ingericht doordat in de nieuwe situatie de basis voor warm tapwater wordt geleverd uit het warmtenet en na verwarming plaatsvindt met een elektrische boiler. Warmtelevering uit warmtenet is 4,1 GJ/jr en warmtelevering uit de elektrische boiler is 644 kWh/jr.

Wat is de netto warmtevraag per jaar van alle gebouwen na uitvoering van alle maatregelen - opgesplitst in een warmtevraag voor ruimteverwarming en tapwater (MWh of GJ/jaar)?

Ruimteverwarming: 5.950 GJ excl. warmteverliezen in het warmtenet,

Warm tapwater: 1.039 GJ excl. verliezen in het warmtenet en elektriciteitsnet,

Totaal 7.688 GJ/jaar incl. verliezen.

Geef een kwantitatieve beschrijving van het wijkenergiesysteem en de benodigde input van energiebronnen.

De energie-efficiëntie van het (wijk)energiesysteem.

De keten is als volgt:

De collectieve lucht/water warmtepomp onttrekt warmte uit de omgevingslucht.

De warmtepomp zet de omgevingswarmte m.b.v. elektriciteit om in bruikbare warmte op 50 graden en levert deze warmte aan het net. De warmtepomp heeft een SCOP van 3,42.

Elektriciteit voor de warmtepomp wordt geleverd met een kabel vanuit de nabijgelegen middenspanningsruimte.

De warmte wordt via het warmtenet geleverd op de afleverset in de woning.

De afleverset levert de warmte aan het verwarmingssysteem en de boiler voor warm tapwater bereiding.

Het bestaande verwarmingssysteem geeft de warmte af in de woning

De boiler verwarmt het warme water verder op tot 65 gr Celsius. De boiler gebruikt daarvoor elektriciteit. De

efficiëntie van de boiler is 100% ofwel een COP van 1,0. Het warme water wordt opgeslagen in een buffervat van 120 liter. Het buffervat heeft een warmteverlies van 30% van de tapwatervraag.

Het warmteverlies in het leidingnet is nog niet in detail doorgerekend. Hier is nu een stelpost van 10% voor aangenomen. Dit is gebaseerd op kentallen en ervaringscijfers.

De hoeveelheid pompenergie in het leidingnet is nog niet in detail doorgerekend. Hier is nu een stelpost van 10% van de benodigde elektriciteit voor de warmtepomp voor aangenomen. Dit is gebaseerd op kentallen en ervaringscijfers.

Seasonal Coefficient of Performance (SCOP) van de warmtepomp is 3,42 conform opgave van de leverancier.

Om levering van warmte te garanderen wordt een back-up ketel op gas voorzien. Volgens data ontvangen van netbeheerder Stedin bestaat het aangevoerde gas vanaf de vaste wal, gedurende de zomermaanden volledig uit

groen gas uit de regio noordoost Fryslan. De groengas productie is gedurende het gehele jaar constant. In de zomer is echter in de regio weinig (warmte)vraag naar gas, terwijl juist op Schiermonnikoog het gasverbruik door het toeristische seizoen sterk stijgt. De back-up zal dus in de zomer ook bestaan uit aardgasvrije brandstof.

Inschatting van de benodigde input aan energiedragers:

Totaal benodigde elektriciteit warmtepomp: 590.667 kWh

Totaal benodigde elektriciteit pompen: 59.067 kWh

Totaal benodigde elektriciteit e-boilers: 104.940 kWh

Vul de benodigde energie-input per energiedrager in (in MWh/ GJ of m3 aardgasequivalenten per jaar) voor de gehele wijk.

Elektriciteit (MWh/jaar)	1.076 MWh/jaar
Warmte + temperatuurniveau + bron (GJ/jaar)	Warmte 5.146 GJ/jaar Temperatuurniveau: omgevingswarmte Bron: buitenlucht
Duurzaam gas (m3/jaar)	N.v.t.

Technische oplossingen (3)

Technische uitwerking gebouwgebonden maatregelen en bijbehorende kosten

De gebouwgebonden maatregelen heeft u al eerder beschreven. Geef voor de betreffende onderdelen de hiervoor ingeschatte kosten weer.

Gevel: € 5.595 per woning

Vloer: € 849 per woning

Dak: € 2.856 per woning

Ramen: € 2.053 per woning

Kierdichting

Geen kosten voor kierdichting begroot.

Ventilatiesysteem

Niet van toepassing. Alle woningen zijn voorzien van een ventilatiesysteem op basis van natuurlijke toevoer en mechanische afvoer.

Afgiftesysteem

Huidige systeem blijft in gebruik.

Aanpassing leidingwerk: €1.050 per woning

Afleverzet

€1.400 per woning

Tapwateroplossing

Elektrische boiler a € 814 per woning

Keuken

Elektrische kooktoestel a € 1.210 per woning

Alle genoemde bedragen zijn incl BTW. De kosten voor alle materialen zijn inclusief een zogenoemde eilandtoeslag. Bouwen op een eiland is duurder dan elders in Nederland. Derhalve is een opslag 5% meegenomen over de totale kosten. Er wordt wel gestreefd naar kostenverlaging door collectieve inkoop, maar dit is nog niet meegenomen in de businesscase.

Hoe zijn de kosteninschattingen van de investeringen gedaan (bijvoorbeeld op basis van kostenkennallen of gebaseerd op offertes)?

De kosten zijn bepaald op basis van kostenkenngetallen. De marktconformiteit is getoetst door middel van een vergelijking met de kosten van de woningrenovatie van WoonFriesland die onlangs plaats heeft gevonden.

Technische wijkmaatregelen en bijbehorende kosten

Het wijksysteem is al beschreven. Geef hieronder de betreffende wijkenergiedeelcomponenten en de hiervoor ingeschatte kosten weer.

Warmteopwekking
Warmtepomp € 531.158
Bouwkundige ruimte € 220.000
Back-up ketel € 64.023
Grond € 5.000
Buffervat € 46.926
Herinvesteringen warmtepompen € 1.062.315
Eilandtoeslag (5%) € 43.355
TOTAAL € 910.461

Warmtenet
Distributienet € 821.071
Aansluitleidingen € 621.335
Afleversets* € 221.200
Eilandtoeslag € 73.120
TOTAAL € 1.735.727

*geen eilandtoeslag

Hoe wordt technisch ingespeeld op de mogelijke volloop risico's?

Het technisch inspelen op het vollooprisico doen we door in deze wijk te werken met een zogenaamd ster-net. In dit systeem worden vanaf 1 centraal punt in de wijk (de techniekruimte met de warmtepomp) leidingen gelegd die steeds 1 straat aansluiten. Infrastructuur wordt dus nog niet gelegd voor woningen die nog niet in gebruik zijn. De gekozen warmtepomp is modulerend en kan daarmee het vermogen verkleinen. Zo blijft deze passen bij de warmtevraag van de aangesloten woningen.

Ontzorging en verantwoordelijkheden m.b.t. de technische uitwerking

Bij wie ligt de regie op het samenhangend ontwerp voor de gebouwgebonden maatregelen en het wijksysteem?

Op dit moment ligt de regierol nog bij de gemeente. Deze wordt overgedragen zodra afspraken zijn gemaakt met een exploitant van het warmtenet.

Op welke manier worden gebouw-eigenaren ontzorgd bij het nemen van de gebouwgebonden maatregelen? Ga hierbij ook in op de samenwerking met marktpartijen.

Bouwbedrijf Dijkstra Schiermonnikoog maakt een bouwkundige opname van elke woning met als resultaat een maatwerkadvies. Vervolgens heeft de bewoner de keuzevrijheid om te bepalen wie de maatregelen uitvoert: het lokale bouwbedrijf, een andere aanbieder of de bewoner zelf. De buurtcoach kan de bewoner helpen met de besluitvorming. Daarnaast worden onder de eerst uitgevoerde woningen, modelwoningen gezocht waar buurtbewoners kunnen zien en leren wat de maatregelen betekenen. De gezamenlijke inkoop van bouwkundige materialen en installaties tussen burens wordt gestimuleerd en georganiseerd door samenwerking met de energiecoöperatie, WoonFriesland, de buurtcoach en lokale aanbieders.

Hoe ziet de verdeling van taken en verantwoordelijkheden tussen de verschillende partijen/stakeholders er uit? Hoe worden die organisatorisch en contractueel vastgelegd?

Met bouwbedrijf Dijkstra Schiermonnikoog wordt een contract aangegaan voor de uitvoering van de energiescans. De keuzevrijheid voor de uitvoering van de

gebouw gebonden maatregelen ligt bij de particuliere woningeigenaar. Voor de woningen van WoonFriesland is er gedeelde verantwoordelijkheid van de gemeente en WoonFriesland. Na verkenning van het warmtenet wordt er een samenwerkingsovereenkomst opgesteld met de desbetreffende partijen.

Bij wie ligt de verantwoordelijkheid voor het installeren en functioneren van het systeem, zowel het wijkstelsel als de gebouwgebonden maatregelen? Hoe wordt de kwaliteit geborgd? Worden er garanties afgegeven, zo ja door wie?

Voor het wijkstelsel is dit in latere fase nog te bepalen. De woningeigenaren hebben keuzevrijheid voor welke partij ze kiezen voor de uitvoering van de isolatiemaatregelen. Indien ze dit uit laten voeren door het lokale bouwbedrijf, dan kunnen ze gebruik maken van de garantieregeling van Stichting Bouwgarant. Bouwbedrijf Dijkstra Schiermonnikoog is aangesloten bij Bouwend Nederland, zodat opdrachtgevers zekerheid hebben dat er aan de vestigingseisen en de wettelijke eisen van vakmanschap en veiligheid wordt voldaan. Bewonerstevredenheid en kwaliteit zijn vaste punten op de agenda bij het overleg 'uitvoering isolatieaanpak'. Het communicatieteam heeft een signaleringsfunctie en vormt ook input voor het overleg van het uitvoeringsteam.

Financiële onderbouwing en businesscase

Upload rekentool

67 Businesscase PAW Schiermonnikoog.xlsx

In welk stadium (van concept tot definitief) bevindt de businesscase zich?

De businesscase is in de planvormingsfase. De gesprekken in het kader van Dursum Eilaun wijzen aan dat het draagvlak voor een aardgasvrije wijk hoog is in deze wijk.

In deze fase van het project zijn de kosten voor de isolatieaanpak vrij concreet. Deze zijn ook reeds afgestemd met het lokale bouwbedrijf. In de uitvoering van het warmtenet zit meer onzekerheid, omdat hier nog gestart moet worden met de marktverkenning. Het consortium zal verdiepende businesscases doorrekenen op basis waarvan investeringsbeslissingen en contracten worden aangegaan. Qua risico is daarom rekening gehouden met een post onvoorzien van 10%. Er zijn nog geen ramingen gemaakt. Naarmate meer informatie bekend is wordt de post onvoorzien kleiner.

Geef aan indien de gevraagde Rijksbijdrage afwijkt van de Onrendabele Top uit de businesscase, wat hier de achterliggende reden voor is en hoe dit verschil wordt ingevuld.

De gevraagde rijksbijdrage wijkt niet af van de onrendabele top.

Wat is het percentage van de gevraagde Rijksbijdrage in verhouding tot alle investeringen en wat zijn de investeringskosten per woning(equivalent)?

De gevraagde rijksbijdrage is € 2.297.183,- dit is 37% van de totale investering van € 6,26 mln. Dit is € 13.202,- per woningequivalent.

Onderbouw de hoogte van de benodigde investeringen voor de verschillende stakeholders.

De eigenaren van koopwoningen investeren in totaal gemiddeld €28.281 exclusief subsidies. Hiervan wordt €20.696 geïnvesteerd in de isolatie van de woning. Dit bedrag is betrekkelijk hoog, doordat de gevels extra goed geïsoleerd dienen te worden om te voldoen aan de isolatiestandaard voor het verwarmen op lage temperatuur. €1.864 is voor het aanpassen van leidingwerk en de tapwatervoorziening. €1.210 voor de aanpassing van de keuken naar elektrisch koken. €4.511 BAK.

De huurwoningen zijn reeds goed geïsoleerd, waardoor veel minder geïnvesteerd hoeft te worden in de isolatie, namelijk €1.681. De kosten voor de tapwatervoorziening, kookplaat en BAK zijn gelijk aan de koopwoningen. In totaal investeert de woningcorporatie €9.266.

Voor de utiliteitsgebouwen zijn geen investeringen opgenomen. Het nieuwe Leer- en Ontwikkelcentrum (LOC) die centraal staat in de warmtevoorziening zal nieuw gebouwd worden. In het nieuwe ontwerp wordt rekening gehouden met aansluiting op het warmtenet. Daarvoor worden de twee bestaande schoolgebouwen gesloopt. Ook de in het

plangebied aanwezige busremise wordt op middellange termijn gesloopt.

Gemeente Schiermonnikoog investeert €440.000 in proceskosten voor de transitie, waarvan €240.000,- aangevraagd wordt als onrendabele top.

De warmtepartner zal een investering doen van €4.330.476 voor de warmteketen. Hiervoor wordt €2.594.750 geïnvesteerd in de warmteopwekking en €1.926.957 in het warmtenet.

Hoe worden de investeringen gefinancierd?

De investeringen in de woningen van WoonFriesland worden gedeeltelijk gefinancierd met de SAH €4.439. Het resterende investeringsbedrag van €4.827 wordt betaald door WoonFriesland. In een intentieverklaring heeft WoonFriesland commitment gegeven voor het doen van een investering van €12.074 per woning voor het gereedmaken van de woningen voor aardgasvrij met aansluiting op het te ontwikkelen laagtemperatuur warmtenet. Voor de koopwoningen wordt aanvraag gedaan voor de ISDE-subsidie voor aansluiting op een warmtenet a €3.325. Daarnaast wordt ISDE-aangevraagd voor isolatiemaatregelen voor een bedrag van €6.010. Via de extra isolatiesubsidie van provincie Fryslân wordt de helft van de ISDE-subsidie voor isolatie uitgekeerd, dit betreft een bedrag van €3.005. Hiernaast is voor de aanpak van de koopwoningen aanvullend €15.940 nodig voor de financiering van de investeringen. Dit wordt gefinancierd via energiebesparingen of (gedeeltelijk) uit spaargeld. De investeringen in het warmtenet en de opwek van warmte zijn voor de warmtepartner, de financiering van deze investering maakt deel uit van de selectie van de warmtepartner.

Voert u posten op, zoals 'projectkosten' of extra kosten Ja
voor bijvoorbeeld ontzorging?

Geef hiervoor een onderbouwing.

Onder de projectkosten valt de extra inzet van een projectmanager om de proeftuin te leiden en het uitvoeren van de energiescans. De kosten van de energiescans zijn gebaseerd op een offerte van Bouwbedrijf Dijkstra Schiermonnikoog, die de scans gaat uitvoeren. De opstartkosten voor de energiescans bedragen eenmalig €5.000,-, daarna zijn de scans €250,- per woning. In totaal gaat het om 73 koopwoningen waar een scan voor uitgevoerd wordt. De totale kosten van de energiescans bedragen: €23.250. Er is voor gekozen om dit als onderdeel van de proeftuin mee te nemen, omdat we hiermee een drempel weghalen voor de bewoners. Als de bewoners zelf een energiescan moeten betalen, dan werpt dit gelijk een drempel op. We willen de bewoners graag (gratis) meenemen in de kansen en mogelijkheden die er voor hun woning zijn.

De uitvoering van de aanvraag vraagt om extra inzet bij de gemeente als bij de diverse partners. Vele werkzaamheden worden uitgevoerd als onderdeel van het huidige takenpakket van de diverse betrokken medewerkers. Extra wordt er een projectmanager ingehuurd. De bijdrage die de gemeente via de algemene uitkering heeft ontvangen voor de Transitievisie warmte van €200.000,00 (december circulaire 2019) wordt hiervoor ingezet. Dit is echter niet genoeg om gedurende de gehele looptijd een projectmanager in te zetten. De gemeente heeft verder niet te middelen om de kosten van de projectmanager te dragen. Daarom maken deze projectkosten deels onderdeel uit van de aanvraag. De opgevoerde projectkosten voor de projectmanager bedragen € 216.750. Dit is gebaseerd op een inzet van 1 augustus 2022 tot 31 december 2026 voor gemiddeld 28 uur per week, uitgaande van 44 werkweken per jaar tegen een tarief van €75,-.

Welke mogelijke financiële risico's zijn te onderscheiden (risicoprofiel)?

- Risico: Niet alle woningen kunnen in 1 jaar worden aangesloten

Kans: middel, in de planning houden we rekening met een ruime voorbereidingstijd. In 1 seizoen moeten vervolgens alle woningen aangesloten kunnen worden.

Risicodragende partijen: warmtepartner en/of gemeente

Impact van het risico: middel, de verdiencapaciteit is tijdelijk beperkt

Mitigerende maatregelen: door het warmtenet als een sterretje te ontwikkelen is de kans op stilstaande assets verkleind. Ook wordt er ruim tijd genomen om alle voorbereidingen te treffen en alle huiseigenaren mee te laten doen.

Risico: ISDE / provinciale / SAH subsidieregelingen stoppen

Kans: klein, de regelingen zijn meerjarenregelingen.

Risicodragende partijen: woningeigenaren

Impact van het risico: middel, deel van de financiering zal dan via een lening moeten worden gefinancierd.

Mitigerende maatregelen: belang van degelijke regelingen onder de aandacht blijven houden bij het Rijk en Provincie.

Risico: rentekosten stijgen

Kans: klein

Risicodragende partijen: Warmtepartner

Impact van het risico: groot, door de lage rentekosten heeft een kleine stijging een grote invloed.

Mitigerende maatregelen: goede afspraken met partijen over het tijdig zeker stellen van financieringsvoorwaarden.

Risico: Eilandtoeslag is hoger dan begroot

Kans: klein

Risicodragende partijen: alle partijen die bouwmaatregelen moeten nemen

Impact van het risico: midden

Mitigerende maatregelen: afspraken maken met andere vervoerders dan de reguliere vervoerder (wagenborg)

Vertaal de financiële risico's in de businesscase door middel van het opnemen van een post onvoorzien bij de investeringskosten (ramingsrisico), in een disconteringsvoet (marktrisico) of het doorrekenen van het vollooperisico. In deze fase van het project zijn de kosten voor de isolatieaanpak vrij concreet. Deze zijn ook reeds afgestemd met het lokale bouwbedrijf. In de uitvoering van het warmtenet zit meer onzekerheid, omdat hier nog gestart moet worden met de marktverkenning. Het consortium zal verdiepende businesscases doorrekenen op basis waarvan investeringsbeslissingen en contracten worden aangegaan. Qua risico is daarom voor nu rekening gehouden met een post onvoorzien van 10%. Er zijn nog geen ramingen gemaakt. Naarmate meer informatie bekend is wordt de post onvoorzien kleiner. De disconteringsvoet maakt onderdeel uit van het model en bedraagt 5,5%.

Hoe wordt in de financiële onderbouwing invulling gegeven aan betaalbaarheid voor huurders en woningeigenaren?

Wat is het aanbod aan de huurders en eigenaar-bewoners?

Het aanbod aan de huurders is het duurzaam verwarmen van de woning tegen gelijkblijvende of lagere woonlasten. De particuliere woningeigenaren krijgen een op maat gemaakt aanbod van het lokale bouwbedrijf middels de energiescan. Hierbij worden de investeringen in isolatie en een indicatie van het warmtetarief uitgezet tegen hun lasten als ze op gas blijven en geen maatregelen nemen. Uit de businesscase blijkt dat woonlastenneutraliteit voor particuliere woningeigenaren hiermee wordt behaald. Het daadwerkelijke aanbod voor een warmtetarief wordt in een later stadium vastgesteld en voorgelegd aan bewoners.

Hoe borgt u de betaalbaarheid voor alle bewoners, als ook voor huishoudens zonder of met beperkte financiële draagkracht?

De gemeente zorgt dat de duurzaamheidslening van het SVN aangeboden wordt aan haar bewoners. De gemeente zal proactief inspelen op nieuwe regelingen wanneer deze bekend worden gemaakt. Als kleinste gemeente van Nederland is het lastig om zelf financieringsinstrumenten te ontwikkelen, daarom maakt de gemeente gebruik van provinciale en landelijke regelingen voor haar bewoners.

Betaalbaarheid wordt daarnaast geborgd door invloed te houden op de warmtetarieven. Het doel is lokaal eigendom van het warmtenet middels de energiecoöperatie, zo hebben de inwoners ook zelf invloed op het warmtetarief.

Hanteert u woonlastenneutraliteit als uitgangspunt voor huurders en eigenaar bewoners? Zo ja, hoe wordt de onrendabele top bij huurders of eigenaar-bewoners ingevuld?

Ja. De onrendabele top wordt gevuld door het warmtetarief te verlagen met 10%. Hierdoor ontstaat voor alle partijen een acceptabele businesscase.

Met welke financieringsinstrumenten voor woningeigenaren houdt u rekening? Zet u ook specifieke financieringsinstrumenten in voor huishoudens met geringe financiële draagkracht? Gaat het om bestaande financieringsinstrumenten of gaat het om nog te ontwikkelen financieringsinstrumenten?

We maken gebruik van bestaande financieringsinstrumenten. We willen de zekerheid hebben dat we gebruik maken van beschikbare instrumenten en regelingen. Daarom helpen we iedereen die dit wil met het maken van een financieringsplan, vragen we subsidies aan en bieden we als gemeente een duurzaamheidslening. We richten de duurzaamheidslening zo in dat deze toegankelijk is voor alle woningeigenaren maar in het bijzonder de huishoudens met een geringe financiële draagkracht.

Houdt u rekening met een stijging van de woningwaarde en hoe vertaalt dit zich in de businesscase?

Nee, hier wordt geen rekening mee gehouden.

Regie en organisatie

Kunt u in algemene zin aangeven wat uw visie is op het voeren van de regierol bij het aardgasvrij maken van de wijk?

De gemeente pakt in de uitvoering van de warmtetransitie de rol van procesregisseur. Het is voor de gemeente namelijk van belang dat de transitieplannen een gezamenlijke invulling krijgen van inwoners en andere stakeholders. De verbinding tussen de eilandbewoners en hun verantwoordelijkheidsgevoel over het lot van het eiland kan op deze manier vruchtbaar worden ingezet. De gemeente komt via co-creatie (zie vraag 94) tot een gezamenlijke visie voor de warmtetransitie. Draagvlak staat voorop. Zo wordt er deur aan deur gegaan om ideeën en zorgen op te halen. Bewoners hebben een rol in de uitrol van het warmtenet en wordt een buurtcoach uit de wijk ingeschakeld. De gemeente ziet haar eigen rol als flexibel. Nieuwe inzichten of tegenslagen in de praktijk kunnen ingeving zijn voor een rolwijziging. Dit kan in de aangewezen evaluatiemomenten naar voren komen. Hinder voor inwoners wordt zo veel mogelijk beperkt door te kijken naar deze opgaven en andere factoren zoals seizoensdrukke. Ook de daadwerkelijke uitvoering behoeft nauwe afstemming, zowel intern als met bewoners en stakeholders. De gemeentelijke organisatie is klein maar breed inzetbaar. Lijnen tussen de verschillende afdelingen zijn kort en expertise over diverse onderwerpen is breed aanwezig. Betreft het verbinden van opgaven pakt de gemeente de rol van integrale regisseur. De gemeente zoekt expliciet naar synergiën tussen de verschillende afdelingen en combineert zo meerdere ruimtelijke en sociaaleconomische opgaven in haar aanpak.

Wat is hierbij de rol van de gemeenteraad?

De gemeenteraad is gedurende het hele proces betrokken geweest. Op 26 november 2019 heeft de raad de Nota Dursum Eilaun vastgesteld, waarin de ambitie wordt geformuleerd om uiterlijk in 2025 te komen tot een zelfvoorzienend, duurzaam eiland. In de door de raad vastgestelde Nota, is ook opgenomen dat het college in de toekomst een nieuwe inspanning zal doen om een aanvraag PAW in te dienen. Het College van B&W en de gemeenteraad zijn daarnaast betrokken geweest bij de charettes, kleinschalige dorpsbijeenkomsten. Bij het opstellen van de TVW van de gemeente Schiermonnikoog is de gemeenteraad doorlopend geïnformeerd op de voortgang. Op 28 september 2021 zijn ze geïnformeerd over de uitgangspunten die ten grondslag liggen aan de keuzes in de warmtetransitie en de deelname PAW. Op 12 oktober 2021 is de gemeenteraad nogmaals op de hoogte gebracht van de aanvraag, waar door de raad positief op werd gereageerd. Op 26 oktober 2021 is het collegebesluit genomen om de aanvraag in te dienen.

Gezamenlijk met het informeren van de bewoners in de wijk, hebben de raadsleden eenzelfde brief ontvangen. In deze brief wordt mededeling gedaan van het indienen van de aanvraag. Met het vaststellen van de Nota in 2019 heeft de raad ingestemd met de aanvraag PAW.

De gemeenteraadsagenda bestaat uit een vast aantal onderdelen. Duurzaamheid is hier één van. Tijdens de raadsvergaderingen zal door de portefeuillehouder verslag worden gedaan van de voortgang. Daarnaast zijn een aantal raadsleden woonachtig in de wijk, zij doen dus ook actief mee in deze PAW.

In de komende periode wordt de gemeenteraad diverse malen besluitvormend betrokken bij de PAW. Met name bij het ontwerpen van het financierings- en uitvoeringprogramma Isolatie en besparing, deze zal door de raad worden vastgesteld.

Op welke wijze worden de gemeenteraad en het college van B&W betrokken bij het vaststellen van de (uitgangspunten van de) participatie- en communicatieaanpak, ook in relatie tot eventuele bewonersinitiatieven?

Na het vaststellen van de Nota Dursum Eilaun door de gemeenteraad in 2019, is het college gestart met het betrekken van haar inwoners bij de energietransitie in het algemeen en de aardgasvrije gemeente in het bijzonder. Zo zijn enkele korte vlogs gemaakt over duurzaamheid, waarbij naast bewoners, ook de woordvoerders duurzaamheid van elke gemeenteraadsfractie aan het woord zijn geweest. Er is een charrette (kleinschalige dorpsbijeenkomst) georganiseerd, speciaal voor het college en de gemeenteraad. Onderdeel van deze PAW-aanvraag zijn een uitvoeringsprogramma op communicatie en participatie en een uitvoeringsprogramma op isolatie en besparing. Deze zullen ook door het college en de raad worden vastgesteld. Het proces Dursum Eilaun is in de afrondende fase. De uitkomsten hiervan zijn integraal meegenomen in de PAW-aanvraag en de TVW.

Geef een overzicht van de verschillende stakeholders die betrokken zijn bij de aanpak.

Provincie Fryslân

Heeft voor de periode 2022-2025 vijf programmalijnen opgesteld om de energietransitie aan te jagen. De eigengereidheid en actiebereidheid van de eilanden worden erkend en gewaardeerd in het provinciehuis. Voor de opgedane kennis en uitgevoerde zaken van de afgelopen jaren wordt in het Energieprogramma nadrukkelijk

experimenteerruimte aangeboden om tot een uitvoering te komen, gedragen door de bewoners. Het Programma Wadden heeft tevens een plek gekregen in het Energieprogramma. Lokaal eigenaarschap en flexibele oplossingen staan voorop in het Energieprogramma. Als aandeelhouder van Alliander heeft de Provincie een stem in de mogelijkheden rondom rechten en plichten van het netwerkbedrijf.

Woningbouwcorporatie WoonFriesland

Verhuurder van woningen uit het plangebied en daarbuiten. Hun maatschappelijke rol is groot, omdat bewoners met lage inkomens betaalbaar gehuisvest moeten zijn en blijven. De woningen van WoonFriesland hebben onlangs een kwaliteitsverbetering ondergaan. WoonFriesland heeft aangegeven haar woningbezit binnen het plangebied te willen aansluiten op het warmtenet, mits de betaalbaarheid voor de huurders geborgd is.

Bouwbedrijf Dijkstra Schiermonnikoog

Lokale aannemer en grote werkgever op het eiland. Maakt per woning in het plangebied een bouwkundige opname met bijbehorend isolatieprogramma en financieringsbehoefte. Heeft een uiterst hoog kennisniveau van de woningen in de wijk aangezien dit het enige bouwbedrijf op het eiland is. Het bouwbedrijf is bijna bij alle woningen achter de voordeur geweest.

Energiecoöperatie de Sintrale

Lokale energiecorporatie, opgericht en in bedrijf door en voor eilanders. Heeft een aantal opwekinstallaties in eigendom (elektra). Op dit moment zijn ze aan het groeien in hun rol als uitvoerend zelfstandig orgaan. Spelen een rol bij de organisatie van gezamenlijke inkoop van groene energie, installaties en bouwkundig materiaal. De Sintrale participeert in deze aanvraag en zal in de uitvoering de coöperatieve exploitatie van het warmtenet verzorgen voor de betrokken inwoners van Schiermonnikoog.

Stedin

Stedin is de netbeheerder van het gasnet op Schiermonnikoog. Zij hebben een actieve rol als kennispartner in het project. Anderszijds zijn ze een uitvoerend orgaan. Zodra de woningen over zijn gegaan op het warmtenet, zal Stedin de woningen na opdracht van de individuele woningeigenaren en de woningbouwcorporatie afkoppelen van het gasnet.

Liander

De manier waarop de wijk aardgasvrij wordt gemaakt, kan grote consequenties hebben voor de elektriciteitsnetten op het eiland én tussen het eiland en de vaste wal. Liander is als partner nauw betrokken bij de uitwerking van dit project. Alle betrokken partijen willen dit project realiseren zónder dat daar nieuwe infrastructuur door de Waddenzee voor nodig is. De samenwerking met Liander voor deze proeftuin is vastgelegd in een intentieverklaring.

Is er sprake van belangrijke positie van woningbouwcorporaties binnen de wijk? Ja

Hoe ziet de rol van de woningbouwcorporaties in de aanpak eruit? Hoe werken zij samen met de andere stakeholders om de wijk (op termijn) aardgasvrij te maken?

Woningbouwcorporatie WoonFriesland. Verhuurder van woningen uit het plangebied en daarbuiten. Hun maatschappelijke rol is groot, omdat bewoners met lage inkomens betaalbaar gehuisvest moeten zijn en blijven. De woningen van WoonFriesland hebben onlangs een kwaliteitsverbetering ondergaan, om ze weer voor de komende jaren geschikt te maken. WoonFriesland heeft aangegeven haar woningbezit binnen het plangebied te willen aansluiten op het warmtenet, mits de betaalbaarheid voor de huurders geborgd is. Het uitgangspunt hierbij is net als bij de particuliere woningeigenaren woonlastenneutraliteit. WoonFriesland gaat in de uitvoering van het project op diverse niveaus betrokken worden. Dit wordt verder toegelicht in de projectstructuur, paragraaf 5.6. WoonFriesland is geëngageerd partner in deze PAW vastgelegd in bijgevoegde intentieverklaring.

Is er sprake van een belangrijke positie van een bewonersinitiatief binnen de wijk? Ja

Hoe ziet de rol van het bewonersinitiatief in de aanpak eruit? Hoe werken gemeente en initiatief samen, zijn er samenwerkingsafspraken gemaakt? Wie heeft welke verantwoordelijkheid? Hoe wordt gezorgd dat alle gebouweigenaren betrokken worden?

Energiecoöperatie de Sintrale is de lokale energiecorporatie, opgericht en in bedrijf door en voor eilanders. Zij heeft een aantal opwekinstallaties in eigendom (elektra), waarbij de samenwerking is gezocht met de gemeente: de

financiële ondersteuning voor de opwekinstallaties is afkomstig van de gemeente. Zo zijn de kosten voor de eindgebruikers zo laag mogelijk gehouden. Zij willen graag een rol spelen bij de organisatie van gezamenlijke inkoop van groene energie, installaties en bouwkundig materiaal.

Om te komen tot een duurzaam eiland is ook het inkopen van groene energie van belang. De energiecoöperatie wil bewoners ondersteunen om de overstap te maken naar groene energie via de Sintrale. Deze energie wordt op dit moment nog ingekocht van een leverancier van de vaste wal, maar het ultieme toekomstbeeld is dat de eilander via een eigen energiecorporatie ook eilander geproduceerde energie kunnen aankopen. De energiecoöperatie wordt samen met de buurtcoach ingezet om bewoners te ontzorgen.

De Sintrale ziet een lokaal, kleinschalig, warmtenet, gebruik makend van een centrale warmtepomp (elektrisch) binnen een specifieke buurtgemeenschap, als de meest kansrijke en aantrekkelijke optie voor de verwarming van woonhuizen binnen de gemeente. De relatief geringe omvang van de gemeente en het eiland, en de kwetsbare natuur (Natura 2000 gebied) maken andere oplossingen voor een warmtenet véél minder aantrekkelijk en zelfs onuitvoerbaar. Daarnaast sluit dit volledig aan bij de initiatieven van De Sintrale om te komen tot een uitbreiding van de lokale productie van groene stroom (zonneweide).

Het bestuur van De Sintrale steunt dan ook de aanvraag voor subsidie vanuit het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) dan ook volledig. De Sintrale participeert in deze aanvraag en zal in de uitvoering de coöperatieve exploitatie van het warmtenet verzorgen voor de betrokken inwoners van Schiermonnikoog. Het commitment van de energiecoöperatie is vastgelegd in bijgevoegde intentieverklaring.

Hoe ziet de rol van de netbeheerder in de aanpak eruit? Hoe werkt de netbeheerder samen met de andere stakeholders om de wijk (op termijn) aardgasvrij te maken?

Liander

De manier waarop de wijk aardgasvrij zal worden gemaakt, kan grote consequenties hebben voor de elektriciteitsnetten op het eiland én tussen het eiland en de vaste wal. Liander is nauw betrokken bij de uitwerking van deze pilot. Dit omdat alle betrokken partijen dit project willen realiseren zónder dat daar nieuwe infrastructuur door de Waddenzee voor hoeft te worden gerealiseerd.

Liander helpt de gemeente Schiermonnikoog bij de verdere uitwerking van de pilot, door proactief kennis over bestaande netten, mogelijke alternatieven en de technische en financiële consequenties van die alternatieven actief te delen en richting te geven op de systeemkeuzes. Hiervoor wordt door Liander begin 2022 een onderzoek gestart. Doel hiervan is inzicht in mogelijke toekomstscenario's en handvaten om aanleg van de Wadkabel te voorkomen in diverse scenario's.

Liander heeft voor dit project een vast aanspreekpunt aangesteld (Peter Pos). Hij zal, daar waar nuttig en nodig, meehelpen in het project. Dit kan op verschillende vlakken betrekking hebben: techniek, communicatie, kennis en kunde inbrengen. Hierbij wordt steeds naar de link gekeken tussen de projectactiviteiten en de potentiële impact op het elektriciteitsnet. Via Peter kan ook de kennis en kunde van de rest van de Liander organisatie worden aangeboord. Peter zal namens Liander in de klankbordgroep van het project deelnemen met dekking van Geert Wijnen, RegioLead Friesland/Noordoostpolder.

Stedin

Stedin is netbeheerder van het gasnet in het noordoosten van Friesland en op Schiermonnikoog. Stedin werkt graag mee aan het behalen van de energiedoelstellingen van Schiermonnikoog. Dit doet zij door het verstrekken van informatie over zaken als algemene verbruiksgegevens, status en capaciteit van het gasnet. Waarvan de intentie is dat deze aansluiting uiteindelijk overgaan van gas, op warmte middels een warmtenet. Stedin ondersteunt daarnaast door inzicht te geven in de effecten van keuzes/alternatieven van het warmtenet op gasleidingen. Alsook inschattingen op de kosten, voor zowel elektrische aansluiting(en) voor de warmtebron als maatschappelijke kosten en doorlooptijden indien verzwaren nodig zijn. In goede samenwerking worden gegevens, inzichten en analyses gedeeld.

Hoe ziet de projectstructuur en de inbedding van de wijkenaanpak binnen de gemeentelijke organisatie eruit? Geef hierbij een beeld van de ingezette capaciteit en middelen.

De gemeente Schiermonnikoog is een kleine organisatie en de lijntjes zijn kort. Een platte projectstructuur past bij deze omvang. Binnen de gemeente zijn twee medewerkers werkzaam voor het team Duurzaamheid. Zij zijn daarnaast ook de beleidsmedewerkers voor het gemeentelijke vastgoed, contactpersoon voor volkshuisvesting in de breedste zin.

De projectstructuur (zie bijgevoegd overzicht) is dynamisch met evoluerende rollen. Hier omschrijven we een projectstructuur voor de voorbereidingsfase en de isolatieaanpak. Aan het eind van de voorbereidingsfase wordt geëvalueerd met de portefeuillehouder, projectmanager en de klankbordgroep of de projectstructuur in de uitvoeringsfase nog voldoet.

De portefeuillehouder duurzaamheid is eindverantwoordelijke en budgetverantwoordelijke voor de uitvoering van de proeftuin. Zij is in de voorbereidingsfase i.i.g. verantwoordelijk voor het behalen van de mijlpalen en heeft het volledige mandaat voor besluitvorming.

Minimaal twee keer per jaar en bij go/no-go momenten komt de klankbordgroep bijeen om de voortgang te monitoren. De volgende organisaties zijn (bestuurlijk) vertegenwoordigd in de klankbordgroep:

Woningbouwcorporatie: Energiecoöperatie de Sintrale: Netbeheerder Liander

De klankbordgroep mogen extra overleggen aanvragen met de portefeuillehouder wanneer nodig geacht. De portefeuillehouder consulteert waar nodig ook tussentijds de leden van de klankbordgroep. De klankbordgroep heeft een adviserende rol.

De portefeuillehouder neemt een projectmanager aan die de dagelijkse aansturing doet. Deze stuurt, informeert, betreft en corrigeert als projectmanager de rest van de ambtenaren. Ook wordt extra ruimte gevormd voor het gedeelte communicatie en participatie. Veel van de werkzaamheden in zowel de voorbereiding als de uitvoering zullen in gezamenlijkheid met de bewoners worden opgepakt. Vanwege de smalle omvang van de ambtelijke organisatie wordt veel samenwerking gezocht. Een deel van de communicatie en participatie komt te liggen bij de woningbouwcorporatie, de energiecoöperatie en wordt uitgevoerd door de buurtcoach(es).

In eerste instantie worden de volgende werkgroepen ingericht:

- Communicatie: Alle communicatie richting en met de bewoners wordt afgestemd in deze werkgroep.

- Uitvoering isolatieaanpak: Om een goede uitvoering, afstemming en bewonerstevredenheid te borgen bij de isolatieaanpak.

- Warmtenet consortium: Deze werkgroep start de verkenning naar het consortium die het warmtenet gaat exploiteren. Zodra er een consortium is, zal deze groep een grotere verantwoordelijkheid krijgen.

- Koppelkansen: De afstemming van de diverse betrokken beleidsdomeinen vindt plaats in het reguliere wekelijkse overleg met alle beleidsdomeinen van de gemeente.

In bijgevoegde tabel staat welke partij in welke werkgroep vertegenwoordigd is. Indien de dynamiek van het project het nodig maakt kunnen er naar behoefte (tijdelijk) aanvullende mensen in de werkgroepen plaatsnemen.

De buurtcoaches zijn in de wijk actief en hebben een signaleringsfunctie. Zij rapporteren rechtstreeks aan de projectmanager.

De uitvoering van de aanvraag vraagt om extra inzet bij de gemeente als bij de diverse partners. Vele werkzaamheden worden uitgevoerd als onderdeel van het huidige takenpakket van de diverse betrokken medewerkers. Extra wordt er een projectmanager ingehuurd. De bijdrage die de gemeente via de algemene uitkering heeft ontvangen voor de Transitievisie warmte van €200.000,00 wordt hiervoor ingezet. Dit is echter niet genoeg om gedurende de gehele looptijd een projectmanager in te zetten. De gemeente heeft verder niet te middelen om de kosten van de projectmanager te dragen. Daarom maken deze projectkosten deels onderdeel uit van de aanvraag. De opgevoerde projectkosten voor de projectmanager bedragen € 216.750. Dit is gebaseerd op een inzet van 1 augustus 2022 tot 31 december 2026 voor gemiddeld 28 uur per week, uitgaande van 44 werkweken per jaar tegen een tarief van €75,-.

Upload projectstructuur

91 Projectstructuur.png, 91 Tabel vertegenwoordiging per werkgroep.xlsx

Hoe is het participatie- en communicatieproces geborgd in de gemeentelijke en in de projectorganisatie?

De beleidsmedewerkers van de gemeente op duurzaamheid en communicatie, vormen een hecht team. Elke week vindt intern beleidsoverleg plaats. Daarnaast wordt op reguliere basis gebruik gemaakt van jonge, eilander grafisch vormgevers. De inhoud van de campagne wordt door de beleidsmedewerkers zelf vormgegeven, waarbij op korte termijnen geschakeld kan worden.

Wekelijks wordt door de gemeente een nieuwsbrief verstuurd. In het afgelopen jaar is in het kader van Dursum Eilaun ook regelmatig een speciale brief meegezonden met de nieuwsbrief, over de energietransitie en participatie. Dit systeem zal blijven. Alsook dat er regelmatige nieuwsberichten van de gemeente of externen worden geplaatst/ gedeeld op social media.

Er wordt voor de proeftuin een werkgroep communicatie opgericht. De communicatiemedewerker van de gemeente, de projectleider en de beleidsmedewerker(s) duurzaamheid nemen hier altijd in deel. Dit team wordt naar gelang de wens of noodzaak aangevuld met de beleidsmedewerker(s) Zorg en Welzijn, de grafisch vormgever, de wijkconsulent van de woningbouwcorporatie, de buurtcoach(es) en de energiecoöperatie.

Participatie en communicatie

Geef aan hoe de uitkomst van de wijkanalyse is meegenomen in het bepalen van de participatie- en communicatieaanpak.

Uit de wijkanalyse blijkt dat Nieuw-Dokkum een kleine gemeenschap bevat met een hechte eilandcultuur. Dit uit zich in een sterke onderlinge verbinden tussen bewoners en een gevoel van saamhorigheid. De bewoners van Nieuw-Dokkum hebben vooral vertrouwen in hun directe omgeving en vinden daarom direct en persoonlijk contact belangrijk. De gemeente speelt hierin ook een rol aangezien zij dichtbij de bewoners staan. Dit komt o.a. omdat er meerdere ambtenaren woonachtig zijn in de wijk Nieuw-Dokkum. Verder vinden de bewoners het belangrijk om het unieke landschap van Schiermonnikoog te beschermen.

Tijdens het opstellen van de projectnota Dursum Eilaun zijn een aantal belangrijke principes en randvoorwaarden vastgelegd. Ondanks dat deze principes niet specifiek voor Nieuw-Dokkum zijn, is het essentieel om ze mee te nemen aangezien Schiermonnikoog de ambitie heeft om de eerste aardgasvrije gemeente te worden.

Participatie- en communicatieaanpak

In de participatie- en communicatie aanpak worden punten van de bewoners van Nieuw-Dokkum, de ambtenaren van de gemeente en het project Dursum Eilaun meegenomen.

Op basis daarvan is gekozen voor het organiseren van kleine huiskamer-sessies. Hiermee wordt voldaan aan het gewenste directe en persoonlijke contact. Bewoners hebben de mogelijkheid om vragen te stellen en er kan informatie verstrekt worden door de projectleider. Het is belangrijk om te vermelden dat niet iedereen wil/kan participeren op hetzelfde niveau. Het is de taak van de gemeente om het gewenste niveau van participatie van de bewoners te peilen en hun bestuursstijl daarop aan te passen. Participatie is maatwerk, daarom zal er na afloop van de huiskamer-sessies een vervolg worden gegeven aan de participatie- en communicatieaanpak.

Verder komt voort uit de randvoorwaarden van Dursum Eilaun dat 'iedereen die dat wil mee kan doen'. Er zal daarom extra aandacht worden besteed aan de naar schatting 20 huishoudens in Nieuw-Dokkum waar welzijnsmedewerkers van de gemeente actief zijn. Een welzijnsmedewerker zal meegaan met de woonconsulent en/of projectmanager wanneer er gesproken wordt over de proeftuin en aanvullende gesprekken zullen voor deze huishoudens worden ingepland. Dit is ook een gelegenheid om juist extra aandacht te geven aan de meest kwetsbare bewoners in Nieuw-Dokkum. Vanuit het sociaal domein zijn er op het eiland een jongerenmedewerker, een ouderenmedewerker en een WMO-consulent actief. De ouderenmedewerker organiseert koffiemomenten voor ouderen, van deze bijeenkomsten wordt ook gebruik gemaakt om mensen te informeren over de ontwikkeling in de wijk. Daarnaast worden mensen uit de wijk opgeleid tot 'buurtcoach'. Zij hebben een signaleringsfunctie en gaan tijdens en na uitvoering van werkzaamheden bij mensen thuis langs om te horen hoe het gaat en of er wensen of klachten zijn.

Ook komt voort uit project Dursum Eilaun dat zij de energietransitie graag coöperatief willen organiseren om zo de baten bij de inwoners en ondernemers van het eiland te houden. Er is daarom gekozen om het lokale bouwbedrijf Dijkstra Schiermonnikoog in te zetten. Dit bouwbedrijf is bekend bij alle bewoners van het eiland en wordt gezien als betrouwbaar. Dit is in lijn met de wens van de bewoners om direct en persoonlijk benaderd te worden door mensen die zij goed kennen.

Seizoensgebonden

De wijkanalyse laat zien dat seizoensgebonden aard van drukte op Schiermonnikoog bepalend is voor de planning van de participatie- en communicatieaanpak. Het seizoenswerk is op een hoogtepunt tussen april en oktober. Dit betekent dat vanaf oktober deur-aan-deur wordt gegaan. De aanleg van het warmtenet is gepland in de winterperiode om zoveel mogelijk overlast te vermijden in het hoogseizoen.

Geef een onderbouwde inschatting van de mate waarin deze aanvraag ook in sociaal opzicht uitvoeringsgereed is.

Betrokkenheid en draagvlak

Tijdens de huiskamer-sessies wordt persoonlijk en direct contact gezocht met de bewoners van Nieuw-Dokkum. Elke bewoner is uniek, want waar de ene bewoner alleen geïnformeerd wil worden tijdens het project, heeft de ander behoefte aan co-creatie. Het is daarom van belang om de aanpak aan te passen op het gewenste niveau van participatie. Wanneer de gemeente op een passende manier ondersteuning biedt aan de bewoners, kan dit zorgen voor meer draagvlak en betrokkenheid.

Daarnaast hebben de buurtcoaches, de woonconsulent en de welzijnsmedewerkers een actieve rol in het betrekken van de bewoners en het creëren van draagvlak. Deze medewerkers zijn zeer toegankelijk voor de wijkbewoners waardoor er snel geanticipeerd kan worden op vragen en/of opmerkingen over het project. Op deze manier zullen bewoners zich gehoord voelen. Daarnaast draagt het snel afhandelen van onduidelijkheden bij aan het voorkomen van weerstand.

Dursum Eilaun

In het project Dursum Eilaun zijn door de gemeente eilandcharettes georganiseerd, welke o.a. als input dienen voor het vraagstuk warmtetransitie. Charettes zijn bedoeld om een proces van co-creatie te faciliteren, ze worden veelal gebruikt om complexe onderwerpen met uiteenlopende belangen behapbaar te maken. In totaal hebben ongeveer 65 inwoners een bijdrage geleverd bij de verschillende bijeenkomsten (startbijeenkomst, mini-charrettes, eiland-charrettes). Meerdere inwoners zijn bij verschillende activiteiten aanwezig geweest. Dit geeft aan dat bewoners van Schiermonnikoog over het algemeen graag meewerken aan projecten binnen de energietransitie. Verder staan

eilanders erom bekend dat zij graag 'de handen uit de mouwen steken' en dus wat willen doen voor de gemeenschap.

Bewonersonderzoek warmtetransitie Schiermonnikoog

Via het onderzoeksbureau Citisens is in mei 2021 onderzoek verricht om de wensen, voorkeuren en zorgen van de eilandbewoners met betrekking tot de warmtetransitie in kaart te brengen. 7% van de totale bevolking van Schiermonnikoog heeft dit ingevuld, het onderzoeksbureau acht de uitkomst representatief voor de hele gemeente. Deze resultaten zijn dus ook indicatief voor de wijk Nieuw-Dokkum. De belangrijkste conclusies uit het onderzoek zijn als volgt:

- Inwoners van Schiermonnikoog zijn al bezig met het verduurzamen van hun woning. Vooral deelnemers met een koopwoning bleken al meerdere duurzame maatregelen te hebben genomen. Ook zijn zij vaker van plan (nog) meer maatregelen te nemen.
- De deelnemers vinden het belangrijk om duurzame keuzes te maken in hun dagelijks leven en maken zich zorgen over de verandering van het klimaat. Bovendien geeft ruim twee derde van de deelnemers aan dat het beschermen van de natuur een van de belangrijkste voorwaarden is bij het verduurzamen van Schiermonnikoog. Deze resultaten laten zien dat natuur, klimaat en duurzaamheid belangrijk voor hen zijn. Een houding die bijdraagt aan een strategie richting duurzaam verwarmde woningen.
- Het besparen van kosten en/of energie is voor ruim een derde van de deelnemers één van de belangrijkste redenen om duurzame maatregelen te nemen in de woning.
- De verantwoordelijkheid voor het verduurzamen van woningen ligt volgens de helft van de deelnemers zowel bij de gemeente als bij inwoners. Dit is een opvallend resultaat. In andere gemeenten zien inwoners dit vaker als verantwoordelijkheid van de gemeente. De deelnemers blijven graag betrokken bij de plannen voor het verduurzamen van Schiermonnikoog. Ruim driekwart wordt graag op de hoogte gehouden en bijna de helft wil meepraten over de strategie voor het duurzaam verwarmen van woningen.
- Ten slot wil bijna tweederde van de bewoners dat de Gemeente Schiermonnikoog vooroploopt ten opzichte van andere gemeenten. Het meedoen als Proeftuin voor aardgasvrijewijken past naadloos in deze ambitie.

Op welke manier en op welke momenten hebben bewoners en gebouweigenaren (mede)zeggenschap bij de totstandkoming en uitvoering van het plan en de keuze voor het warmtealternatief?

Vanaf 2020 is de gemeente voortdurend bezig geweest met de sociale kant van de energietransitie: d.m.v. vlogs door en over eilanders en hun drijfveren, door regelmatige een speciale nieuwsbrief te verspreiden en door inspraak over de vorm van de transitie. We hebben een groot deel van de bewoners hiermee bereikt. Dit heeft betrekking op de stadia 0 en 1 van de participatieladder.

Dit proces wordt doorgetrokken naar het plangebied. De communicatiemiddelen zijn inmiddels herkenbaar en zijn laagdrempelig voor eenieder. De bewoners hebben in het proces van Dursum Eilaun kaders en uitgangspunten gevormd. Met de start van de Proeftuin wordt met een start gemaakt binnen onze gemeenschappelijke voorwaarden. Deze fase heeft betrekking op de stadia 2 en 3 van de participatieladder.

De wijze waarop de eerste stap (isolatie) plaatsvindt, is gericht op het ontzorgen en begeleiden van de bewoner. Het doel, namelijk, voldoen aan de isolatiestandaard staat vast. De wijze waarop de bewoner daar wil komen, is aan de bewoner. Waar mogelijk faciliteert de gemeente de bewoner in de door hem of haar gemaakte keuze. Onderwijl wordt door de gemeente en de partners gewerkt aan het vormgeven van het warmtenet. Uiteindelijk zal aan de bewoners een propositie worden aangeboden. De financiële balans ervan moet zo aantrekkelijk zijn dat niet meedoen als oninteressant gezien wordt. Uiteraard geldt ook hier dat we bewoners niet mogen en kunnen dwingen tot deelname. Het ontwerp van het warmtenet heeft betrekking op de fase 2 en 3.

Naast het uitwerken van het warmtealternatief zijn er nog de diverse koppelkansen in de wijk. Zie ook vraag 106. De participatieladder zal hier waar mogelijk worden ingestoken op stadia 3 en 4.

Zijn er bestaande bewonersinitiatieven (inclusief energiecoöperaties)? Ja

Zijn deze in kaart gebracht? Ja

Op welke wijze zijn ze in kaart gebracht en zijn ze betrokken bij de aanpak?

De energiecoöperatie is een bestaande samenwerkingspartner van de gemeente. In de vormgeving van het proces Dursum Eilaun en de Transitievisie Warmte, heeft de gemeente de energiecoöperatie meerdere malen geconsulteerd. De coöperatie heeft haar medewerking toegezegd bij de aanpak van de energietransitie in brede zin en staat achter de aanpak van de PAW in het bijzonder. De energiecoöperatie heeft haar commitment vastgelegd in bijgevoegde intentieverklaring.

Zet de gemeente personele en/of financiële middelen in Ja
ter ondersteuning van en in samenwerking met deze
initiatieven?

Hoe worden bewoners in staat gesteld zelf onderdelen van de aanpak te organiseren en hoe draagt de warmtetransitie bij aan het versterken van de wijk economie?

Leden van de energiecoöperatie kunnen een aandeel leveren in de uitvoering van de taken van de coöperatie, bijvoorbeeld de werving van nieuwe leden, het in gesprek gaan met buurtbewoners of het laten zien van best-practices.

Een groot deel van de bewoners in de wijk is werkzaam in de horeca op het eiland. Omdat de horeca-activiteiten in de winter over het algemeen stil liggen, willen we enkele van hen benaderen om deel uit te maken van het campagne team. Door ze op te leiden als energiecoach kunnen zij de corporatie ondersteunen bij het bereiken van bewoners in de wijk.

De uiteindelijk uitgevoerde werkzaamheden in de wijk, kunnen deels door de bewoners zelf worden uitgevoerd. Bijvoorbeeld het aanbrengen van isolatie, het participeren in een aan te leggen warmtenet, of door inspraak te nemen in herinrichting van de wijk. Door eigenaarschap te organiseren voor een warmteoplossing in de wijk, kunnen bewoners – na eventuele overlast – ook financieel meeprofiten van de energietransitie.

De gemeente draagt hierin op verschillende manieren bij. Zij richt een uitvoeringsprogramma isolatie in om het uitvoeren van energiebesparende maatregelen te stimuleren. Hiermee kunnen eilanders een bijdrage krijgen in de kosten voor isolatie. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om via de SvN een lening af te sluiten. Ook ondersteunt de gemeente de energiecorporatie met financiële bijdragen. Hierdoor zijn ze in de gelegenheid gesteld om samen met bewoners, collectieve energieopwekking te realiseren. Deze bijdragen zijn financieel ingericht.

Daarnaast vervult de gemeente een grote organisatorische rol door beleidsmedewerkers op allerlei terreinen beschikbaar te stellen. Zij zullen met bewoners, bewonerscollectieven en –initiatieven, zichtbaar en werkzaam zijn in de wijk.

Kiest u voor een aanpak gericht op het aardgasvrij maken Binnen de looptijd van de proeftuin (vóór 2030)
van de wijk binnen de looptijd van de proeftuin of
aardgasvrij aanpak op middellange termijn?

Geef antwoord op de volgende vragen:

- Hoe zorgt u ervoor dat wordt aangesloten bij natuurlijke momenten?
- Hoe zorgt u ervoor dat de aandacht van bewoners/eigenaren wordt vastgehouden gedurende de gehele periode tot moment van volledig aardgasvrij maken?

De woningbouwcorporatie en de gemeente staat nauw met elkaar in contact. Er is sprake van wederzijdse belangen en vertrouwen. Eenmaal in de twee weken is de woonconsulent op het eiland. Bewoners zijn dan van harte uitgenodigd om langs te komen met vragen. Een deel van het bezoek van de consulent wordt besteed aan overleg en afstemming met de medewerkers van het domein Zorg en Welzijn. De lijnen tussen de communicatieafdelingen van gemeente en woningbouwcorporatie is ook kort. Gezamenlijk kennen de gemeente en de corporatie alle bewoners in de wijk.

Er wordt voor de proeftuin een werkgroep communicatie opgericht waarin afstemming tussen de diverse partijen plaatsvindt.

Door middel van gecoördineerde brieven, mailing en berichten op social media, worden inwoners van de wijk op de hoogte gebracht en gehouden van het project. Voor het indienen van deze aanvraag PAW hebben alle bewoners in de wijk een brief ontvangen van de gemeente, dat hun wijk als startwijk PAW is aangewezen. De huurders in de wijk hebben dezelfde brief ontvangen, maar krijgen daarnaast een extra brief van hun verhuurder.

De gemeente heeft naast de beleidsmedewerkers Zorg en Welzijn, zelf géén bewonersconsulent in dienst. Tijdens de looptijd van de Proeftuin zullen de beleidsmedewerkers en de woonconsulent, gezamenlijk optrekken. Zo wordt eenieder op zijn of haar manier bediend in de informatievoorziening.

Via de energiecorporatie op het eiland, kunnen bewoners die dat willen, meepraten, meedenken en mee participeren in de uitvoering van de werkzaamheden. Niet alleen organisatorisch, maar ook financieel kunnen zij een aandeel krijgen en leveren.

Bewoners in de wijk die hun woning (eerder) hebben verduurzaamd, geven wij een podium. Via vlogs op social media en op gezette tijden, zullen buurtbewoners de kans krijgen om kennis te maken met hun burens, hun motivatie voor verduurzaming en informatie over de uitgevoerde maatregelen.

Samen met bewoners in de wijk zullen diverse open informatiemomenten worden georganiseerd, waar ook gesproken wordt over de wijze waarop de bewoners geïnformeerd willen worden, wat zij zelf als extra koppelkansen zien en wat zij zelf uit deze proeftuin willen ophalen én brengen.

Zijn er andere organisaties die een belangrijke rol in de wijk spelen (sociale structuren) zoals een wijkraad, bewonersgroepen, huurdersorganisaties, buurthuizen, sportverenigingen, ondernemersverenigingen, etc. betrokken bij de aanpak? Ja

Beschrijf op welke wijze hiermee wordt samengewerkt.

De sociale structuur in de wijk is hecht te noemen. Veel bewoners zijn familie of vrienden van elkaar, of treffen elkaar op het werk, bij de sportvereniging of vrijwilligerswerk.

De eilander ondernemers zijn verenigd in het SOV, de Schiermonnikogter Ondernemers Vereniging. Een aantal van de leden wonen in de wijk. Het SOV komt periodiek bij elkaar. De gemeente onderhoudt goede contact met de leden en het bestuur. Elk kwartaal vindt er bestuurlijk overleg plaats met de grootste belangenbehartigers op het eiland: de SOV, de horeca vereniging en de VVV.

Tevens is op het eiland een Vereniging van Dorpsbelang actief. Zij organiseren eiland-breed diverse feestelijkheden. En daarnaast zijn er op straatniveau collectieven te onderscheiden. Zij hebben onderling contact bij gebeurtenissen in de wijk. Dit kunnen feestelijkheden zijn zoals Koningsdag, maar ook bij overleiden of geboortes zijn zij actief. De gemeente staat buiten deze collectieven op straatniveau, maar is wel op de hoogte van de bestaande structuren én bijbehorende 'aanjagers'.

De bestaande sociale structuren zien wij als deels geschikt om mee samen te werken. Het bestuurlijk overleg is één van de meest toegankelijke momenten waarbinnen wij de ontwikkeling van de proeftuin kunnen ontsluiten. Om participatie te organiseren in de wijk, en met bewoners gezamenlijk in gesprek te komen, zullen wij de buurtcollectieven benaderen. Zij hebben korte communicatielijnen met de straat. Ook zijn zij vaak eerder bij elkaar thuis geweest. De drempel om bij elkaar te komen is daardoor laag. De school in de wijk is hiervoor de perfecte locatie. De bewoners hebben al hun kinderen er op school (gehad). De fysieke afstand van hun woning tot de school is kort. En buurtbewoners komen vaker op school, ook voor sportdoeleinden (gemeenschappelijke sportzaal).

Verbinden van opgaven

Welke andere opgaven spelen er in de wijk die gekoppeld kunnen worden aan de aanpak en hoe worden ze gekoppeld?

Rioleringsplan

Een van de uitgangspunten uit Dursum Eilaun, is dat er gekeken wordt naar verduurzaming met de minste overlast, door activiteiten te koppelen. In het gemeentelijk rioleringsplan 2018-2027 is dit ook opgenomen: 'minimale overlast voor de omgeving'. Momenteel beschikt de gemeente over gemengde rioolstelsels. Overeenkomstig het beleid van Wetterskip Fryslân werkt de gemeente toe naar gescheiden of een verbeterd gescheiden rioolstelsel. Voor de aanleg van het warmtenet, zal het project 'gescheiden stelsel' worden gestart om toekomstige wateroverlast in de wijk te voorkomen. De participatie- en communicatie wordt gebundeld, de bewoners hebben maar één keer overlast en door graafwerkzaamheden te combineren is dit ook kostenefficiënter. Het gemeentelijk rioleringsplan wordt op de werkzaamheden afgestemd.

Klimaatadaptatie

Nieuw-Dokkum is één van de locaties waar bij hevige regenval, water op straat blijft staan. Naast inzet op het gemeentelijk rioleringsplan, wil de gemeente perceeleigenaren stimuleren om hun hemelwater ook af te koppelen. Naast de huidige regeling voor afkoppeling van regenwater (Regeling regentonnen en compostvaten) wordt ook gewerkt aan een subsidieregeling rondom hemelwaterberging en –afkoppeling, bijvoorbeeld door het aanleggen van groene daken. Het aanleggen van groene daken werkt isolerend, omgeving-koelend, fungeert als waterberging en stimuleert biodiversiteit. Gelijktijdig met deze isolatiewerkzaamheden worden eigenaren gestimuleerd een groen dak aan te leggen.

Verbetering fysieke leefomgeving

Bij aanleg van het warmtenet worden de wegen geopend. Dit biedt kansen om ook de fysieke leefomgeving opnieuw in te richten. Zo zijn er reeds wensen om snelheidsbeperkende maatregelen door te voeren op Oosterreeweg. Daarnaast heeft de raad op 18 mei 2021 ingestemd zich te scharen achter de gezamenlijke agenda biodiversiteit van de provincie Fryslân. De beleidsmedewerkers van ruimtelijke ordening gaan parallel aan het aardgasvrij maken van de wijk, ook het traject van afwatering en herinrichting van de wijk oppakken, samen met bewoners. Het conceptontwerp wordt voorgelegd aan de buurt.

Werkgelegenheid, krimp en vergrijzing

De gemeente Schiermonnikoog, educatieve partners en ondernemers, willen een leer- en ontwikkelcentrum (hierna LOC) in Nieuw-Dokkum realiseren, ter vervanging van SWS Yn de Mande. Dit LOC is in beginsel gericht op jeugd van 0 tot 16 jaar, maar ook na die leeftijd zullen leerlingen, jongeren en volwassenen hier terecht kunnen. Het doel is het thuis nabij opvangen van kinderen, het bieden van onderwijs op maat en het verbreden van de economische draagkracht op het eiland. Naast het LOC is afgelopen zomer de Schier Academy gestart, een samenwerking tussen mbo-vakopleiding van Noorderpoort Groningen, de gemeente en ondernemers. Vooreerst met een HoReCa opleiding, maar bij toewijzing van de PAW wordt samen met Noorderpoort en de (technische) ondernemers en partners gekeken naar de mogelijkheden om de Schier Academy uit te breiden met een techniek opleiding. De studenten worden dan opgeleid door de maatregelen in de proeftuin uit te voeren. Vervolgens kunnen ze als werknemers ingezet worden om de rest van de energietransitie op het eiland uit te voeren. Zo draagt de PAW bij aan de circulaire economie, de toekomstbestendigheid van het onderwijs op Schiermonnikoog, het verbreden van de werkgelegenheid en het leveren van een grote bijdrage aan de leefbaarheid van het eiland.

Beschrijf hoe de verbinding(en) in de gemeentelijke organisatie en de projectorganisatie worden gelegd.

De gemeentelijke organisatie bestaat uit diverse afdelingen, waaronder Sociaal domein, Ruimte, Wonen, Duurzaamheid en meer. Bij het vormgeven van de aanvraag PAW is afstemming geweest met de diverse afdelingen. Zij zijn betrokken geweest bij het vormgeven van de koppelkansen in de wijk en bij het beschrijven van de opgaven die nu spelen in de wijk. Bij het uitvoeren van de PAW zal elk van hen – samen met de projectleider – verantwoordelijk zijn voor hun deelproject binnen deze PAW. De projectleider zorgt voor onderlinge samenhang en afstemming.

Met hen is afgestemd wat de mogelijke koppelkansen zijn in de wijk, dit wordt ook door de afdelingen onderschreven. Wekelijks vindt interne afstemming plaats tussen de beleidsvelden in het beleidsteam. Hierin worden alle lopende zaken besproken.

Met de uitvoering van de PAW wordt door de gemeente een nieuwe stap gezet in de integrale samenwerking tussen afdelingen. Dit is met het oog op de nieuwe Omgevingswet een vereiste, met deze PAW kan de gemeente een start maken met leren.

Naast het interne overleg is er eens per twee weken een woonconsulent van WoonFriesland op het eiland aanwezig. Zij helpt huurders bij vragen over wonen en hun woning. Met de woonconsulent en de afdeling Zorg en Welzijn is ook nauw contact. Zo hebben zij regelmatig interventie gesprekken over huurders, wordt gezamenlijk opgetreden bij overlast, of worden huurders begeleid bij schulden, bijstand of andere vragen. Met de woningbouwcorporatie is afstemming geweest bij de totstandkoming van deze PAW. Bij toewijzing van de PAW geven de beleidsmedewerker Zorg en Welzijn, de woonconsulent en de projectleider gezamenlijk vorm aan de participatie- en communicatiestrategie.

Wij zijn aangesloten bij het Friese netwerk van energiecoaches. Deze coach (die uiteindelijk uit de wijk zelf afkomstig is) zal bewoners en huurders bijstaan op het gebied van besparing en gedragsverandering. Deze coach heeft de vrijheid om ook in de woningen van WoonFriesland, mensen in beweging te krijgen. Op deze wijze worden bewoners actief betrokken bij de uitvoering van de PAW in de wijk. De buurtcoach wordt direct aangestuurd door de projectleider.

De energiecoöperatie zet een campagne op om bewoners te stimuleren over te stappen van energieleverancier. Veel bewoners stappen niet over omdat ze het 'veel gedoe' vinden. Het overgaan van een 'grijze' naar een 'groene' energieleverancier zoals de energiecoöperatie, maakt dat een deel van de uitgaven van bewoners, weer terugvloeien op het eiland. Zo stimuleren we een circulaire economie. En omdat er gebruik wordt gemaakt van groene energie, zal de uiteindelijke CO2-uitstoot dalen. Om het moment dat de energiecoöperatie zelf meer investeert in duurzame opwekkingstechnieken, zal deze uitstoot alleen maar afnemen. De energiecoöperatie en de gemeente trekken in de communicatie hieromtrent gezamenlijk op.

Daarnaast zijn veel bewoners in de wijk woonachtig, die werk hebben wat verbonden is aan het toeristenseizoen. Zoals horeca- en supermarktmedewerkers. Deze mensen hebben in de winter minder werk. Het doel is om enkele van deze buurtbewoners, op te leiden tot energie-/tevredenheidscoach in de wijk. Hiermee versterken we de lokale economie door verbrede werkgelegenheid, brengen we buurtbewoners in contact met elkaar en willen we door een corporatief systeem, baten zoveel mogelijk terug laten vloeien in de wijk.

Het realiseren van het LOC, de Schier Academy en thema's rondom leefbaarheid en het verbreden van de lokale economie, worden door de aanvraag voor de proeftuin op organische wijze door elkaar versterkt.

Wob

Mogen alle passages openbaar gemaakt worden?

Ja

